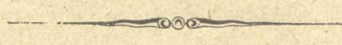

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ყურნალის „ჯეჯილისა“

I	ნანა—ლექსი შიო მდგომეჯისა	3
II	„მარიამა“ კამეჩი—მოთხრობა თ. წაზიკაშვილისა	5
III	ნატერის ახდენა—ედიკოსი	20
IV	ქურდი და ძაღლი (ეზოპიდან)—ლექსი ჰელაშვილისა	24
V	კუზიანი ლიეუ ჩინური ზღაპარი—(თარგმანი) ალ. ზაწნოკისა	26
VI	ხალხური ლექსი—ჩაწერილი გ. წყნეთლისა	38
VII	ჩვენი მტრედი—თ. ასათიანისა	39
VIII	უზარ-მაზარნი ცხოველნი გაგრძელება—იდიკოსი	45
IX	გულადი ელენე ფრანგულიდან—ან. წ—ისა	56
X	„ჯეჯილისა“ მკითხველების საყურადღებოთ	60
XI	ანდაზები, გამოცანები, შაირი, ხალხური, ისტორიული აკ- როსტიხი, შარადა და რებუსი	63

ჯ ე ჯ ი ლ ი

ს ა ხ მ ა წ ვ ი ლ ო ნ ა ხ ა ტ ე ბ ი ა ნ ი

ჟ ე რ ნ ა ლ ი

8904

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!..

№ IV

წელიწადი მეექვსე

ბ უ ი ლ ი ს ი

სტამბა გ. დ. როტინიანცისა ||| Тип. М. Д. Ротинианца. Год. 1905. № 41.

1905.

Дозволено цензурою Тифлисъ, 9-го Августа 1895 года

ნ ა ნ ა

(ტასო კოპაძეს)

ნანა შვილსა დედას ქალსა,
ნანა დედის სიხარულსა,
დედის გულის ნებიერსა,
მთვარესავით გაბადრულსა.

ნანა, ნანა გოგონასა,
ნანა გიშერ თვალეზასა;
დაიძინებს, არ ინებებს
დედის გულის წვალეზასა.

მოისვენე გენაცვლე,
დაიმშვიდე სული, გული,
გამეზარდე, გამახარე,
გამიმთელე, შვილო, წყლული.

მალლით მთვარე სხივებს გაფენს,
 გეაღერსებს სიო წყნარი,
 და ბუღბუღლი გიმკობს ძილსა
 მგალობელი უებარი.

იმ გალობით გეუბნება:
 „დედის გულის ტურფა ვარდო
 მისთვის ვაქებ ბუნებასა,
 რომ დედაშენს გაეზარდო!“

ვით მე არ ვცვლი ვარდს ეკალში
 და ვინატრი მისსა ლხენას,
 ნურც შენ გასცვლი ნურაფერში
 სამშობლოს და დედა ენას.

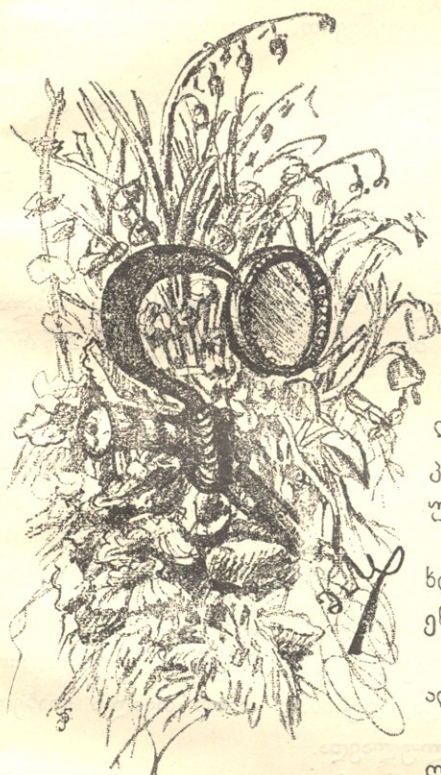
თუ რომ მის ბედს დაჩაგრულსა
 არ შეხედავ შენც გულ-გრილად,
 მხოლოთ მაშინ შეგერგება
 დედის ძუძუს, ნორჩო, ტკბილათ“.

ახლა ტკბილათ დაიძინე
 გაფურჩქვნილო, გაბადრულო,
 ნანა ჩემო სიამაყევ,
 ნანა ჩემო სიქადულო!

შ. მღვიმელი

„მარიამა“ კამეჩი

I

ედილო, აბა ელთი გამოიქედე-
ჩვენს კამეჩს ლა მშვენიელი ფუ-
ჩინა ჰყავს. უჰ, გენაცვალე, დე-
და! ლამოტოლა ყულები აქეს,
ლოგოლ აბალტყუნებს, თითქო
კულდღელიაო. უყუღე. დედა!
უყუღე!

პატარა მარიამა დაჩინებით ეძა-
ხდა დედას, გამოსულიყო ფუჩინა
ენახა.

— უყუღე, დედილო, ლოგოლ
აღხენად დაბძანდება!

ხომ ალ მეღჩოლაგეს, ლომ ხე-
ლი მოვჭიდო?

— არ გერჩის, შვილო, არა გენაცვალოს დედა.

— უჰ, უჰ ლა მცუქანია, ლა თეთლი აქეს, დედილო, კუდის
წველი, ლოგოლი ფაფუკი და ლბიღია! ლით უნდა მეღჩოლოს,
ლომ ელთი კიკნა ლქებეც ალა ჰქონია ამ საწყალსა. დე-
და, საწყალი ფუჩინა ჯელ ისევ ლბიღები აქეს. ლა ეშველება,
რომ ელთი მგელი შეხვდეს ამ ჩვენს ფუჩინასა? ლქები ლომ ალა
აქეს ლით უნდა ულქინოს მგელსა?

— ვერაფრითა, შეილო, თავისი დედა თუ მიეშველება, თორემ შეჭკამს. თუ დედა იქ ეყოლება კი არა უშავს რა.

— მალთლა, დედა, მეც ლომ მალტოკა წავიდე მინდოლში, მგელი შემჭამს? ჰო დედა?! იმ ველანას ლალა პაწაწინებისათვის მოუტლია, აბა ელთი მამა შეჭამოს თუ კაი მგელია, ნახავს თავის სეილსა! განა დედა?

— ჰო, შეილო, მაშა!

— წაეყვანათ, დედა, ფუჩინა შინა, აქ მალთლა მგელმა ატყ ჩამოიაროს და აღ შეგვიჭამოს. მაშინ ლალა მეშველება, მგელი შოლს გაიქცევა და ველალც კი დეწვევით. ი ოხელი ლა დაბუღულ ტყეში შეძვლება.

— არა, შეილო, იმასაც ძალია ეშინიან კაცებისა და ძალღებისა.

— უჰ დედა, ამ ფუჩინას დედას ლამოტოლა ლქები აქვს, ნეტა ის მგელი მოკლას სადმე — და! საღამოზე ნახილიდან ლომ მოაგდებენ, უნდა უთხლა, აგე მგელი გვემტელება მე და შენ შეილსა და ელთი კალგათ მიბეჭე მინდოლში თუ ნახო-თქო. ის ოხლად დასაღჩენი, წაეიდეს ყანები ხომ ბეგელია და სიმინდები, პაწაწები ლომ აღა ჭამოს, ყანა მოძოვოს ლა, ძლოხები სულ ბალახს აღა ჰძოვენ?

პატარა ქალი მარიამა აღარ ეშვებოდა პატარა ზაქსა. ხან პირში უყოფდა ხელსა, ხან ზედ უპირებდა შეჯდომასა. ხან ებუჩავებოდა. პატარა ზაქი კი არხენინათ შეცქეროდა, თითქო უცვირს, რას მელაპარაკება ეს პატარა ადამიანიო. შემოწვა გვერდზე, თავი გვერდზე გადმოიდო, ხან ერთს ყურს ჩამოატყაპუნებდა ძირს, ხან მეორეს. ბუზი რო დაჯდომოდა, მთელი ტანი შეუთრთოლებდა. როცა პატარა მარიამა ხელს ახლებდა, ფუჩინაც ერთს თვალს გაახელდა და მერე ზარმაცათ ისევ მიჰლულავდა.

პატარა ქალიც აღტაცებული შეცქეროდა.

— დედა, ეძინება ჩვენს ფუჩინას, შეხედე დედა, ლოგოლ თვალებსა ხუჭავს — ეინ იცის წუხელ აღ ეძინა, ეინ იცის მგელი აშინებდა, უჰ, აბა ლა დააშინებდა ამ საწყალსა! დედა, ლაცოტა კბილები ჰქონია. უკბილო ბებერი ყოფილა. იცი ლა გითხლა დედა, ამ ფუჩინას ელთი კალგი სახელი უნდა დავალქვა. ჩემი უნდა იყოს დედილო, ფუჩინა. მე ლო გავიზღები მე უნდა მოვწველო ხოლმე, ახლა ამას ლო პატა-

ლა ფუჩინები გაუჩნდება; ფუჩინა, ძუძუები გაქვს? ლა უნდა მოაწოგო შენს შეილებსა ქა, აბა ელთი გნახო.

პატარა ქალი ცდილობდა შეეყო ხელი ლაჯებში ზაქისათვის ძუძუების სანახავათ. ზაქიც რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, უჭერდა ფეხებს და კუდს იფარებდა, თან ტოკავდა.

— სულე, ფუჩინა, სულე, განა ძუძუ უნდა მოგვალო ქა, უნდა ენახო, გაქვს ძუძუები თუ ალა.

უჰ, უჰ, ლამოტელა ღძეს მომიწველის ჩემი ფუჩინა, ლამოტოლა მაწონს შევადეღებ და კალაქს შევეღღებ, განა დედა?

— ხარია შეილო, საფურე ხომ არ არის.

— უჰ, მაშ ლა უნდა უყო!

აქ გოგონას ოცნება სრულიათ შეიცვალა და სრულებით ახლა სხვანაირათ წაუვიდა ფიქრი. პატარა მარიამს არ ეჭაწნიკა, რომ ზაქი ხარი გამოდგა, მაშ აღარც ფუჩინებს მოიგებს, აღარც ღძეს მოიწველის, მაშ რალას მოწველავს პატარა მარიამა ქალი, ან რალა მაწონს შეადეღებს. მაინც კიდე გული არ გაიტენა. მოაგონდა, რომ ხარ-კამეჩებიც გამოსადეგებია. მამა იმითი ჰზიდავს შეშას, ფიხსა, ძნასა, ხნავს, თესავს, წისქვილში საფქვაფი მიაქვს. აკი ღომა და ნიკორა შეება მამამ, ჯვარობაში რომ მიდიოდენ, დიდედასთან რომ რთველში იყვენ, ამათ არ მიჰყენდათ ურმითა, პატარა მარიამს თვალები გაუბრწყინდა, მოაგონდა რთველი, ყურძენი, ხილი. „უჰ, უჰ, ლა კალგი იქნება“, ფიქრობს მარიამი.

— იცი, დედა, ლა მოვიგონე, ჩემი ფუჩინა თუ ხალია, ხომ ულემში შევებამ, დაუჯდები და ჰალალე და ჰალალევე, გავწევთ დიდედასკენ ღთველში. ჩემ ფუჩინას ეტყევი, აბა ჩემო ელთი კალვა გამაქცუნე, ისეთი ძიენ გამაქცუნე, ღომ, სულ ცხენივითათქო.

ჩემს ფუჩინას უნდა მალიამა დავალქვა, დედა მეც მალიამა ვალ და ესეც მალიამა იქნება, განა დედა?!

— ჰო, შეილო, ჰო. ორი შეილი მეყოლება მაშ მეცა, ერთი მარიამა შენ იქნები და მეორე ევა. ძუძუსაც ორივეს მოგაწოვებთ, ერთს ძუძუს შენ მოწოვ, ერთს ევა, ჰო. შეილო?

— ალა, დედა, ძუძუ ლათ უნდა, თავის დედა იქ ალა ჰყავს, ისიც ბეველს მოაწოვებს. ისე იქნება ჩემი მალიამა, განა ძუძუც უნ-

და მოაწოვო. ისე მიყვალს, დედა, ეს ფუჩინა ლომ მუცელში ადღალ მეტყეა ამის სიყვარული.

II.

ამათ ახლო ერთი ძველი ეკლესია იყო თავისი სასაფლაოთი. როგორც ყველგან, ამ სასაფლაოზედაც გაზაფხულზე შეენიერი ბალახი ამოვიდოდა ხოლმე. მთელი დღეები სავსე იყო ეს არე-მარე ხბოებითა და ზაქებით. სოფელში თავისუფალი ადგილი ეს იყო და ყველა აქეთ ერეკებოდა.

უეჭველია პატარა მარიამის „მარიამა ფუჩინასაც“ იქ გააგდებდნენ. მარიამი აბა თავს როგორ დანებებდა თავის „მარიამასა“. კუდივით სულ უკან დადევდა.

— ჩემი მალიამა ისეთი უნდა გავასუქო, ისეთი ლომა, სულ ბლუოდეს აგე ლოგოლიც ჩვენებთან მოზველი ბლუის ხოლმე და სადაც კარგი ბალახი იყო, სულ იქ უმარჯვებდა:— მოძოვე ფუჩინა, აქ მოძოვე, ჰხედავ ლოგოლი თმასავით ბალახია.— ეკლებსა და ნარებს არიდებდა.

— მაგას ნუ მოძოვ, ფუჩინა, თოლემ შიგ ტუჩებში და ენაში შეგეღჭობა, ყელში ალ შეგეღჭოს და მელე... აბა ლალა გემეღლე და ლალა შავი ქვა ექნა.

არავის ახლოს არ მიაკარებდა. რო თვალი არა სცემოდა, ყელზე შელოცვილი ღვინჭილა, კოვზის პარი და ლოკოკინა დაჰკიდა. სანამ დაცხებოდა აძოვებდა, მერე მოიყვანდა საყდრის ჩრდილში, ზაქი წამოწებოდა, პატარა მარიამი კი უვლიდა საყდრის ირგვლივ და ჰკოცნიდა.

— შენ გამაზალდე ჩემი მალიამა, შენ გენაცვალე ფუფალა, შენ თავს შემოგველე ფუფალა, შენ წამლად დგედე, ფუფულა, გამაზალდე ჩემი ფუჩინა, ნუ მომიკლავ შენს მუხლებს ენაცვალე. ფუფულა, აგლემც ღმერთი გაგიზღის შეილებსა. აბა, ფუფალა, ჩემი მალიამი ლომ მომიკლა, ხომ მეც მოგვედები ფუფულა, შენი ჭილიმე ფუფულავ, და დედა ქადას გამოგიცხობს, მაწონსაც შეგი დედებს, ფუფულავ, დედაჩემსაც შევეხეწეწები, ფუფულავ, ლომ შე გეხეწეწოს, ლომ ჩემი მალიამა გაიზალდოს. გამიგონებ, ფუფულავ ახლა?!

როცა ხევეწითა და საყდრის კედლების კოცნით გულს იჯერებდა, გასწევდა დედასთან სახლში. საკვირველია თავის დღეში არ მოწყინდებოდა „მარიამასთან“ ყოფნა.

III.

ისმინა უფალმა მარიამ ქალის ხევეწა, ახლა „მარიამა“ ის „მარიამა“ აღარ იყო, რომელსაც მარიამ ქალი საყდართან აძოვებდა ხოლმე. ახლა ვეებერთელა გაიზარდა. რქები თითო ტკაველზე მეტი ჰქონდა და ნახირში დადიოდა, მარიამ ქალიც გაიზარდა, მაგრამ თავისი „მარიამა“ კი არ დაჰვიწყებია. თუმცა ახლა ისე გაგიჟებით აღარ უყვარდა, ეწინოდა კიდევ იმისი, მაგრამ გააზიზებული მაინცა ჰყვანდა. მოვიდოდა თუ არა ნახირიდან „მარიამა“, მაშინვე ზმუილით გასწევდა სახლისაკენ. იცოდა, იქიდან მარიამა ქალი უეჭველად პურს გამოუტანდა, ან მარილს აალოკებდა. თუ ვინიცობაა, მარიამი შინ არ იქნებოდა, „მარიამა“ ყვირილით გასქდებოდა, ველარც ბაკში დააყენებდნ.

„მარიამას“ სოფლის ყველა ბავშვები იცნობდნ. ჩამოივლიდა თუ არა სოფლის შუა შარაზე, გამოცვინდებოდნ პატარა ყმაწვილები და დაედევნებოდნ „მარიამას“. იცოდნ მისი სიმსუნაგის ამბავი და დაუწყებდნ ტყუილათ ძახილს: — „მარიამა“, მოდი, პური გაჭამო, მოდი! მარიამაც არხეინათ შეხედავდა, თუ შეატყობდა ხელში უჭირავს რამეო, მაშინათვე იქათკენ გაექანებოდა, თუ ვერაფერს დაუნახავდა ხელში, მაშინ კი ერთს ყურს შეიბერტყდა, კუდს მოიქნევდა, თითქო გემრიელ ქერქებზე მოსულ სიმსუნაგეს ერეკებოდა და გასწევდა გზაზე როცა თავს მოაბეზრებდნ, მაშინ კი სრულგებითაც არ შეიხედავდა იქითკენ. განგებ სადმე ან სათივეში, ან ბაკში გადაჰყოფდა თავსა და უცქაცუნებდა ტუჩებს გამხმარ ღობეს, ვითომ და რამესა ეჭამ, თქვენი ლაპარაკი არ მესმისო.

IV.

— ბიჭო, ხვალ ჩვენი ზაქი „მარიამა“ უნდა შევებათ გუთანში, ნაფუზარში ჩაატანეთ გუთანში. დაუძახა „მარიამას“ პატრონმა მცხრეებს. თავის ანეულობა იყო. მოწმენდილი ცა სიცხეს აპირებდა. დღით პატარა ნიაფი ჰქროდა, მერე სადილობის დროს, როცა მზემ

წამოიწია და, შეიმალლა, ქარი ჩადგა, ჰაერი დაგუბდა, გახურდა და დაუწყო წვა დედამიწას. პეტრუანთ გუთანი ნაფუზარში გაქიმულიყო, გაგძელებულიყო და თითქმის სულ გარბოდა. მებრეებს ერთი კოჭინა და „ოროველას“ ძაწილი ედგათ. გუთნის დედა პეტრუა, „მარიამას“ პატრონი სიხარულით ცას ეწეოდა.

— ე, ბიჭებო, რა ზაქი გამოდგა, რა ზაქი, ეს ქედ დალოცვილი. ისე მიდის გუთანში, როგორც ცხენი. როგორ მოიტაცა გუთანი, კაცო, თითქო ერთი ფარატინი იყოსო.

— დაუხიეთ, ბიჭო, დაუხიეთ, ნელა უყავიო, ზაქი არ წამიხდინოთ, ხომ ხედავთ რა უღმერთოთა ცხელა, ხუმრობა საქმე არ არის, ზაქი არ დაიძალოს. გუთნის დედა მებრეებს არიგებდა, მაგრამ „მარიამას“ სიფიცხით წახალისებული მებრეები ერეკებოდნენ დანარჩენ ხარ-კამეჩს რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ. გუთნის დედა ძლივ მიჰყვებოდა კვალ და კვალ გუთანს, ხელში ველარც კი იმაგრებდა.

„მარიამას“ საქმე კი სულ სხვა ნაირათ იყო. უღელს უჩვევს, უღელი ეჩოთირა ჯერ „მარიამასა“. გაიწია ნაპირისაკენ, ფიქრობდა გავგლეჯ, ან გუთანს გავითრევ და მოვიშორებ კისრიდან ეს რალაც დამადევს მიძიმეო. მაგრამ ვერც აპეურები დაგლიჯა და არც გუთნიდან ტოლმა გაუშვა. რაწდენიც კვალიდან ამოსვლას დააპირებდა, მეუღლე ისევ აგდებდა კვალში. თან მებრეც ცხვირში სახრესა ცემდა.

„რალა ცემა მინდა, ლამის ისეც ძარღვები დამიწყდეს, ვერა ჰხედავ შე, უგულო ქვავე, შენა.

„ღმერთი აღარა გაქვს, შემომხედე მაინც, როგორ მიჭირს, განა რო გავრბივარ, მართლა მსუბუქათა ვარ, აბა მოდი, შენ შეები ჩემს მაგიერათ, თან გცემონ და თან ეწიე, ვნახავ როგორ მოუშაბებ წეასა“.

სიცხისაგან გაღექებულს „მარიამას“ პირიდან თეთრი ქაფი დიოდა, პირი დაეღო და ქშიტინებდა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა გარბოდა. ისა ფიქრობდა, ასე რომ ვირბინო, უთუოთ მალე გათავდება ეს სარბენი მანძილი და მერე გამომიშვებენო. ბელტი ბელტს ემატებოდა, მზე თითქო კიდევ ჯიბრს უწევსო უფრო და უფრო ცხელდებოდა, რამდენიც მალლა აღიოდა, აჭერდა კისერში, თითქო ცეცხლის შუბებიტა ჩხელეტენო.

„მარიამას“ წინა მკერდზე ოფლი დაჰხეთქა, სულ წურწურით გასდიოდა, მაინც ისევ გამაღებელი იწევდა. ქვევით დააბრუნებდენ გუთანს, „მარიამა“ ქვეითის ნაპირ-საკენ ეშურებოდა, ეგონა იქ ჩავალთ და გამოამიშვებენო. მაგრამ გუთნეულს ისევ შემოაბრუნებდენ და კამეჩები ისევ კვალში ჩადგებოდენ. „მარიამა“ ახლა ზევით ნაპირისაკენ მიეშურებოდა. „მარიამა“ თანდათან მოწყდა. თვალეში ღრუბელი აერია, ყელში ქმიტინი დაიწყო. ამის შემდეგ აღარაფერი ახსოვს. თვალეები დაუბნელდა, ფეხები აღარ მიჰყვენ, „მარიამა“ გაღვქებული მიწაზე წაიქცა, ხრიალებდა.

— ნუ დამლუპეთ ბიჭო, ბიჭო, ნუ დამლუპეთ, ნუ დამიქციეთ ოჯახი, ღრიალებს პეტრუა. — მიშველეთ, ჩქარა წყალი, ჩააჭერით ავეურები, გამოაუშვით, ზაქი არ მომიკლათ, ხალხო, ზაქი! ტირის პეტრუა.

— არიქა, ბიჭებო, ვაგრილოთ ჩქარა, წყალი მოიტანეთ კოკებით. ყველანი დაფაცურდენ, გუთანი დააყენეს. მეხრეები გადმობნტენ. ზოგი წყალზე გარბოდა, ზოგი ზაქს შეცქეროდა.

— ეე, რა უღმერთოთ იწევდა, ხალხო—და! არ მინახია მაგისტანა მხრიანი საქონელი, ჩემმა მზემა, იძახდენ მეხრეები. მოიტანეს წყალი, გაუხიეს ყურები, სისხლი გამოაუშვეს. „მარიამა“ მოსულიერდა, ააყენეს. „მარიამას“ წელანდელი ამბავი მოაგონდა; გუთნეული დაინახა, თვალებს გიჟივით ცეცება დაუწყო. კარგა ხანი გავიდა, სანამ „მარიამა“ კამეჩი უღელს შეეჩვეოდა. ბევრი შავი ღლე ნახა, მაგრამ შეეჩვია და სანაქებო კამეჩიც დადგა.

— ლუკმას მაგისგანა ეჭამთო, იტყოდა პეტრუა, ჩემი ოჯახია და ევა. მაგის ქელსა ეკიდევართ თორმეტ-ცამეტი სულიო.

V

გაუფრინდა ყმაწვილობის ტკბილი ღლეები „მარიამასა“. ზაქობაში გატარებული დრო სანატრელი გაუხდა. ან კი როგორ არ ინატრებდა, მაშინ თავის ნებაზედ, სადაც უნდოდა, იქ დასვირობდა, ბალებსა და ვენახებში სძოვდა, პატრონიც ისე ააზიზებდა, ხელით პურს აქმევდა, ვენახიდან რო მოვიდოდა, ან მინდვრიდან, თან იიღლით ბალახს მოუტანდა ხოლმე.

— ჭამე ჩემო „მარიამავ“, ჩემო ხარ ზაქო, ჰნახავთ ჩემს „მა-

რიამას“, როგორი ხარი დადგეს. მგონია, გუთანი სუ მიფრინაედეს, მებრეები უღლებზე ველარა დგებოდენ, როცა ჩემი „მარიამა“ შევაბა გუთანში, დაეუსვა ჩემი გია მებრედ, რაღა გაგვიჭირდება მაშინა.

მოაგონდებოდა ხოლმე „მარიამას“ ის დღეები, გული დაუწყე, — ბღა სინარულით ხტუნაობას, თითქო ახლაც ისე გააზიზონ. მაშინ რა იცოდა რა იყო უღელი?

რა მძიმეა ეს კისერზე დადებული ტვირთი და შიგ ჩაკრული კისრით ხარი და კამეჩი! მაშინ არ იცოდა, რა იყო, გუთანი, მიწასთან ბრძოლა და წელში გრეხა. ახლა კი გაიგო, გამოცადა, იწვინა ყველა ამის გემო. ღმერთო, წინანდელი დობილი მარიამა ახლა რო ჩამოუვლიდა გვერდზე, ერთს გუთნის გაშლაზე ველარ მიეკარებოდა ახლო.

— არ მერჩოლოს, ჩემკენ იხედებაო.

ან კიდე: — წიხლი არ მომარტყასო.

ესმოდა ეს „მარიამა“ კამეჩს და გული ცრემლით ებანებოდა. ამას აქ ამოდენა სიმძიმე აწვა კისერზე, ეს ამოტვლა დადებული მთასავით ურემი ამის ძარღვებმა უნდა ზიდონ, და ის კი, ის ქალი მარიამა მარტო საცინელს ან მხეცურს რასმეს ჰხედავს. ბიჭები შიშით ვერც კი შეჰხედავენ ამათგან მოტანილს ფიჩხის ურემს. რამდენჯერ მიფიქრია, როცა დამინახავს იმოდენა მთასავით დაუუღებელი ურემი. ექ კი არ გადმოიქცევს და არ დამიტანოსო. მართლაც, ერთიც ვნახოთ ეს უზარ-მაზარი ურემი გადაბრუნდა, ხომ მოიტანა ქვეშ კამეჩები და გაჭყლიტა. მე რო ერთი ხეც დამაწვეს, ხომ იმასაც ვერ აფუღებები. „მარიამას“ პატრონს კი რამდენჯერ გადუბრუნდა ურემი და კამეჩები ცოცხლები გადარჩებოდენ ხოლმე. ტყიდან რო ურემს წამოიღებდენ დაღმართზედ, როგორ დაგორდებოდა ხოლმე ურემი და მააწევებოდა კამეჩებს. განა კაცი დამაგრებღა იმ ურემს?

— თავის დღეშიაც ვერა, მგონი ქათამივით გაჭყლეტდა. კამეჩები კი, „მარიამა“ და იმისი მეუღლე, გაიმაგრებდენ ფეხებს, მხოლოდ კუდების ქნევას მოუმატებდენ ხოლმე და ვეშაპებივით ქმენა ისმოდა. საქმე არ აშინებღა „მარიამას“, არც ეზარებოდა. ცივი და მძიმე მიწის ბრძოლას შეეჩვია. გუთანი რო ბურბუმელასავით ჰყრიდა ხოლმე ბელტებს, „მარიამას“ ეამებოდა ხოლმე მიწის სუნი.

რა დაავიწყებღა „მარიამას“ იმ დღეს, როცა პირველათ გუთა-

„მარიამა“ კამეჩი

ნში შევბეს. ის დღე „მარიამას“ ხსოვნაში ცეცხლის ასოებით იყო ამოჭრილი. რაც უნდა კაი გუნებაზე და კაი ჯანზე ყოფილიყო, ის მოგონება სულ დაადუნებდა და დაალონებდა.

ძალიან დასხვილდა „მარიამა“, კისერი გაუსქელდა, რქები დაეზარდა. ლაბაბი ერთს მტკაველზე ეკიდა. თვალებს ცეცხლის ალივით ატრიალებდა.

— ე ქედ დალოცვილი სულ ვეშაპივთა ქშინავსო, იტყოდენ ხოლმე.

— ბიჭო უნდა ჰნახოთ როცა ქალაქზე ჩავატარებთ, აქეთიქით თვალ-დაცეცებული ინედება, თავს ველარ გასწორებინებ. სიფრთხილედ და ყოჩალობა აბა მაშინა ჰმართებს მეურმეს, თუ „მარიამას“ ნმაურობა რამე მოესმა, და ერთი გაფთხა რალა დაიჭვრს, მგონი სულ ფეხით გაინადგუროს რაც წინ დახედება. ხიდებზე თვალებს აუხვევდენ ხოლმე, რომ არაფერი დაენახა. „მარიამას“ პატრონს პირიქით კიდევ უნახოდა ხოლმე ქალაქზე ჩავლა. გზაში ყველას „მარიამაზე“ დაპრჩებოდათ ხოლმე თვალი. ვაჭრები იცნობდენ და რო ჩამოივლიდა, დაეხმაურებოდენ პეტრუას.

— პეტრო, არ გეშინია, რო დაკვირთხეს ე კამეჩა?

— კოპტონს არ გამოუხდი ზამთრისთვის? ეკითხებოდა მეორე.

— მაშ ისე დავაყენებ. კაცო, უკოპტონთ რა ლაზათი აქვს კამეჩსა.

— რატო უგრენელას არ აქმევ, როში და უგრენელი კარგია, გამოიჩენდა ცოდნას მესამე.

— არა, ძმაო, როში და უგრენელი კოპტონთან ვერ მოვა, კოპტონ ნაჭამი კამეჩი სუ წყლებში დაიწყებს წოლას სიმხურვალით. ახლა უნდა ჰნახოთ ტანი როგორი ბროწეულივით გაუწითლდება. კოპტონისთანა ტყუილია.

ამ სიტყვებს, მგონი, ხუთჯერ იტყოდა, სანამ ქუჩას ჩაათავებდა და ჰაერში გაატყლანუნებდა შოლტს ქინის მოსაკლავათ, რაკი დაჩვეული იყო, თორემ იმის „მარიამას“, რეკაც არ უნდოდა.

— განზე ატარე, განზე კამეჩები, ფაიტონმა არ გაგიტანოს, უყვიროდენ ღუქნებიდან, როცა პირდაპირ ვინმე მოაქროლებდა ეტლსა.

— ემანდ ჰკვიან იყავით, შეილოსა, თორემ თუ გატანაზე

მიდგა, ჩემი „მარიამა“ მაგ თქვენს ცხენებს თავის ფაიტონიანათ სულ ფეხით მოსტყულებს.

VI

გავიდა ხანი, დაბერდა „მარიამა“. ხორცი დააკლდა, ძვლები გამოუჩნდა. ბეწვი გაუთხელდა, ალაგ-ალაგ სულ ტიტველი კანი უჩანდა. მუხლშიაც ძალიან აკლო: თვალებიდამაც ვეღარაფერს ჰხედავდა. კბილები სულ დასცვივდა. ერთი ლუკმის გალოღენას მთელ საათს ანდომებდა. ურემში რის გაჭირვებით შევამდენ ხოლმე, გუთანში ხომ აღარ ავამდენ.

— ცოდო არის გუთანში ამოძრება სულიო.

გაჭირდა ცხოვრება. აღარაფერს ჰქონდა გემო. თუმცა ახლა უფრო მოსვენებით იყო ხოლმე, მაგრამ ძვლებს ძლივლა ჰხიდავდა. ზამთარში წყალზე ძლივ ჩაეიდოდა ხოლმე.

— საცოდავი „მარიამა“ წელან კინალამ წყაროზე დაიჩხა, ძლივ ამოაღწია. იძახდა პატრონი. ვერ დამიკლავ, მეცოდება, დიდი შრომა აქვს ჩვენზე დადებული, კაი საქონელი იყო. იყოს, რას გვიშლის, მაგისი ერთი გოდორი ბზე ხომ არ დამლუპავსო. სოფელშიაც ყველა იცნობდა „მარიამას“. როცა ახალგაზდა იყო, ჩხვერვა იცოდა ხოლმე. რომელი კაცაც არ მოეწონებოდა გამოეკიდებოდა, ბაღლებს ახლაც ახსოვდათ „მარიამას ბუჩაობა. წინათ ემინოდათ ხოლმე იმისი და ახლა როცა დაბერდა და გაქცევა აღარ შეეძლო, გადაუდებოდენ ხოლმე გზაში.

— აი „მარიამ“, აი „მარიამა“ კამეჩო!

— აი შე ბებერო გადაყრუებულო, უუ!

— „მარიამა“ „მარიამაო“ შე გიჟო და ქარიანაო.

„მარიამას“ თითქო არ ესმისო, შეშინებულივით გააჩქარებდა ფეხსა. ბავშვები უფრო უმატებდენ კიჟინს. ზოგი კუდში სწვდებოდა, ზოგი ფეხში, ზოგი სახრეს ურტყამდა. ამას კი ვეღარ მოითმენდა ხოლმე „მარიამა“. ერთს წამს სიბრაზით თვალები აენთებოდა, ძვლები შემსუბუქდებოდა, მოუბრუნდებოდა ამ კადნიერს ბაღლებს და სულ საბძელ-ბოსლებში აძვრენდა. მერე ისევ ფეხ აჩქარებით გაწევდა თავის გზაზე, რომ ის ბოროტი ბაღლები აღარ გამოსდგომოდენ.

მთელი შემოდგომა გარეთ იყო ხოლმე.

— რა მოვლა უნდა, ვენახები მოკრეფილია, რას შესჭამს, იაროსო, იტყოდა პატრონი.

ჩამოივლის „მარიამა“ სოფელზე, მშვიერია, დილით უხმო გაუგდიათ; რას შესჭამს, ჯერ ზაფხულში რას მოსძოვდა თავის უკბილო ღრძილებით. როცა იმისთანა ბალახი იყო, რომ ახლა მოძოვოს. აქ-იქ ან კაკლის ფოთოლს შეჭხედება, მოჭონის, ან ფუჩეჩს იპოვნის გზაზედა. ურმებს თივა გასცვიენია, იმას მოჰკრეფს, მაგრამ რას ეყოფა ერთი მუჭა საჭმელი.

დაინახა „მარიამამ“ ურმით დადგმული ფუჩეჩი, მივიდა, „ერთ ორ ლუკმას გამოეაძრობ, ვინ რას მეტყვის, მშვიერი ვარ, რა დააკლდება“, ფიქრობს „მარიამა“. მივიდა ფუჩეჩთან, ერთი ღერი გამოაძრო და ძლივ ძლიობით ჰლოღნის. ამ დროს დაინახა პატრონმა. გაბრაზებულმა წამოაგლო კეტს ხელი—აი შე ვერანა, შე უპატრონო შენა!—ერთი თუ ორი, ისმის ბრახა-ბრუხი, ბრავა-ბრუვი „მარიამას“ ხმელი ზურგისა და გვერდებისა. შეშინებული და დაღონებული „მარიამა“ მოდის ახლა ქვეით. თვალებიდან ცრემლები ჩამოსდის. ვინ იცის, მკითხველო, რასა ფიქრობს, ვინც შეჭხედება, იძახის, თვალში შემოუკრავთ, ცრემლი სდისო...

VII

— ეს კამეჩი თუ არ გავყიდე, ამ ზამთარ ველარ გავკვებავთ, თქვა პატრონმა. „მარიამამაც“ გაიგონა. არც კი გაჰკვირვებია ეს სიტყვები „მარიამასა“. იცის რაც მოვლის ყველა იმისთანას კაცი სგან. „რა ექნა, პირუტყვები ვართო, ფიქრობდა „მარიამა“, ჩვენს გაჭირვებას ენით ვერვის გავაგონებთ, ვერ ვიტყვით, უნდა ესე ვიტანჯოთ, წელი ვიწყვიტოთ, ყელში დანას გვაჭერდენ და მაშინაც კი ვერა ვთქვით ჩვენი განწირულება. კაცებს კი ჰგონიათ, პირუტყვებს არ ესმისთ რას ვუშვრებითო. გვესმის, მაგრამ ჩვენი გულშემატკივარი სადღაა. იმათ მარტო ხორცი უნდათ, ჩვენ მარტო ხორცადა გეთვლიან, სხვა ვითომ არცა გეტკივა, არც გაჭირება გვესმის. რა ექნათ? სად წავიდეთ, ვის შევეჩივნათ. აკი ვინც თავის უფლათ დაიარება ჩვენი მოძმეები აფრიკისა და ამერიკის ტყეებში ბედნიერებიც არიან. იმათაც თუ ჰხოცენ, იციან მაინც რომ მტერია იმათი კაცი, ან გაექცევიან, ან მოჰკლავენ, ან შეაკვებიან. ჩვენ კი

პატარა ბავშვივით საითაც უნდათ, იქით გვიკვრენ თავსა, რათა? იმით რომ დამონებულები ვყევართ და აღარ ვიცით, აღარ გვახსოვს თავისუფლება როგორია, აღარ ვიცით იმისი სიტკბო. ისე შევეჩვიეთ მონობით ყოფნას. რომ გაგვაგღონ კიდევ, ისევ შინ მივრბივართ იმავე კაცებთან:“

„გამყიდის ჩემი პატრონი, არ უნდა რომ სიკვდილს მაინც მოსვენებისა დაღებდე. არ უნდა, რომ ჩემი დღით მოგვედე, უნდათ ღეში ჭამონ ჩემი და ტყავი ჩაიცვან“.

„გამყიდეთ, გამყიდეთ, მაინც მეტი ბედი არც სხვა ჩემ ფერებსა აქეთ. ისინი დამკვლენ მაინც, მომაშორებენ ამ ოხერს სიცოცხლეს“.

VIII

ჩოდარმა „მარიამა“ კამაჩი ჩამოიყვანა ქალაქში და რიყეზე, ერთს გომში დააბინავა, ზაფხულის სიცხე იყო და დამწყვედულის „მარიამას“ ხო სულის ქცევაც აღარ შეეძლო, მართალია ქალაქში პირველათ არ იყო, მაგრამ წინათ რო ჩამოსულა, სტუმრათ ყოფილა, ისევ მალე გაჰცლია იქაურს შემხუთველს ჰაერსა და ახლა-კი სამუდამოთ უნდა აქ ეცხოვრა. ვინ იცის რა მოელოდა, რამდენს ხანს მოუნდებოდა ამ თონესავით გახურებულს ქალაქში ყოფნა. წინათ რო ორ ღამეს დაჩხენილიყო, სოფლის სურვილი აღარ დააყენებდა, ახლა?

— ახლა კი აქ უნდა იყოს სიკვდილამდე დამწყვედული, კარებ გაღმკეტილი. იმასთან კიდევ რამდენიმე სხვა მობუზული საქონელიც იყო, მაგრამ ისინი რას უშველიდნენ. ისინიც ამასავით იტანჯებოდნენ. გარეთ არც კი გამოუშვებდნენ, ან კი საღ უნდა წავსხათ, აქ რა მინდვრები და ჩალები იყო. შეუყრიდნენ ნახევარზე დამპალს ბზესა. ილოღნებოდნენ საცოდავათ უკბილო ბებერი კამეჩები. დღეში ერთხელ გამოორკედნენ ეზოში, ჭა იყო, ჭასთან გეჯა იყო, იღებდნენ წყალს ჭიდან, გეჯაში უსხამდნენ და ისე ასმევდნენ. მერე გაირეკავდნენ და ისევ ბოსელში უკრავდნენ თავსა. ყოველ დღე „მარიამას“ ამხანაგებს ზოგი ემატებოდა ზოგი აკლდებოდა. დაუჭერდნენ ყურს და მიათრევდნენ საღდაც. ისმოდა ბრახა-ბრუხი, საშინელი კენესა და ხრიალი. დატრიალდებოდა თბილი სისხლის სუნი. „მარიამა“ ამ სუნისგან ცოფიანივით ხდებოდა. ეხეთქებოდა აქეთ-იქით. უნდოდა გაემტერია კარები და მიეარღნილიყო იქ, სადაც იმის მოძ-

მეთ სისხლი იქცეოდა. კაცები საქონლის სისხლს წყალივით აქცევდნენ. „მარიამა“ კი სისხლის დანახვანედაც საზარლად ღრიალებდა.

მიდიოდნენ დღეები. „მარიამას“ ყოფნას არ ყოფნა ჯობდა. სიცხეს სიცხე მოსდევდა. ისმოდა კარების ჭრიალი, სახრის ტლაშატლუში, დაკლული საქონლის ღრიალი.

დაბზუოდნენ მიწურის ბუხები. გრიალებდნენ ქუჩაზე ეტლები. ისმოდა ხმაურობა და ჭრიალმული.

— სად ჩავეზღვი აქა, რა მომდის, განა ისეთი რა შევეცოდე ღმერთსა! ოჰ, დალოცვილო ღმერთო! რამდენი იტანჯება ტყუილუბრალოთ უცოდველი! სინათლე მაინც დამანახეონ, მინდორში მაინც გამაგდონ, ერთხელ კიდე მეღირსოს მწვანე ბალახის მოწიწკნა და ქორუა ფოთლის მოხონნა! ცივი წყლით დაგრილება!

ტყუილათ ნატრობდა „მარიამა“. არ უსრულდებოდა ნატვრა.

— რატომ არ გაიქცევი სადმე, შე საცოდავო „მარიამა“, რატომ თავს არ უშველი. ეტყოდა თავის თავს სასოწარკვეთილი „მარიამა“ კამეჩი.

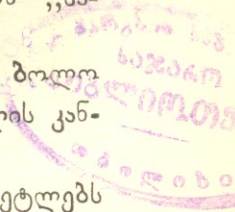
— საიდან წავიდე, საიდან გავაწვიო ამ სისხლის მსმელებს, ვერა ჰხედავ სულ დაკეტილში ვარ, როგორ გავტეხო კარები, სად გავიგნო გზა. იტანჯებოდა და იგვემებოდა „მარიამა“ დალონებული.

IX

ერთს დღეს გომის პატრონს კარები ღია დარჩა. „მარიამა“ კარგა ხანს შეცქეროდა გაღებულს კარებს, ან ახლა გაიხურავს ან ახლაო. მაგრამ პატრონი არა ჩანდა, არც კარები იხურებოდა. იქიდან კი თავისუფლება შემოიჭყიტებოდა და ეძახდა თავისთან „მარიამასა“.

— იქნება მეშველოს რამე?! თქვა „მარიამამ“. იქნება ბოლო მოეღოს ჩემს ტანჯვასა? ადგა ნელა-ნელა „მარიამა“, გულის კანკალით მიუახლოვდა კარებს.

იქით გზა იყო, ზედ ხალხი ჭიანჭველებივით ირეოდა. ეტლებს გრიალი გაჰქონდა. „მარიამამ“ შეუძინეღლათ ამოყო თავი ქუჩაზე. მიდის „მარიამა“ და ღმერთმა იცის იმისი ფიქრი სად მიჰქრის.

აქამდე ყურადღება არავენ მიაქცია, აქ ხშირათ ენახათ გომებიდან გამოპარულა კამეჩები.

როცა ზევით ამოვიდა, აქ კი ნირი იცვალა ხალხმა.

— საით ბებო კამეჩო, სად მიდიხარ შე გადაყრუებულო? ეძახის ერთი.

— ნოეს ხბოვ, რას დასეირობ? დაცინის მეორე ვაჭარი.

„ნეტა რასა ყვირიან, ფიქრობს „მარიამა“. პატრონმა კი არ გაიგონოს.“

— შე გადაყრუებულო, სად მიეხეტები უყვირის მესამე.

— დუქანში არ შემომივარდე, შე უპატრონო! უხვეს მეოთხე. ავერ მოაქროლებენ „ეტლსა. „ხაბარდა“! ყვირის მეექვსე. რა იცის „მარიამამ, რა არის „ხაბარდა“. — „ხაბარდა“ შე სატიელო! უყვირის მეექვსე კიდევ. ისმის ცხენების ნალის წკრიალი, ფაიტონის დგარდგარი. დაეჯახება უცებ რაღაცა „მარიამას“ და ზედ ქუჩაზე გადააგორებს.

ისმის დუქნებიდან ხალხის ხარხარი. ეტლი ქვევით მიდრიგინებს.

— ყოჩაღ, შაქრო. რა მარჯვეთ გადააბრუნა, კამეჩი! ქშიტი-ნებს გაბერილი სომეხი. არ ესმის „მარიამას“, რა ამბავია იმის თავსა. ირგვლივ ავლებს თვალს, უნდა ერთი ღერი ბალახი მაინც დაინახოს, ერთი ძირი ხე, ერთი ვაზის ფათოლი, მაგრამ ტყუილად! უნდა წამოდგეს „მარიამა“ და ამ დროს შემოეხევეიან ხმლიანი და ჯოხიანი ხალხი. უბრაახუნებენ საცოდავს „მარიამას“ ხმლის ყუებს და ჯოხებს.

აყენეს „მარიამა“, სცემენ და მიჰყავთ. უსუსტდება მუხლები. ქვა ფენილმა ჩლიქები სულ დაამტვრია. იქით-აქეთ თვალ-აუწვდენი სახლებია წამოჭიმული.

— სადა ვარ, სად მივეყვარ? სადა ხარ მინდორო? სადა ხარ, ჩემო მტკვრისა და ლიახვის ჭალებო?! რატომ მანდევ არ შემჭამეს მგლებმა, სანამ ამ ყოფაში ჩავარდებოდი. მიშველეთ ვინმემ, სადა ვარ, რა ხალხში, რა ქვეყანაში. მიდის „მარიამა“ მილახლახებს. ან კი სული რაღაში უდგია, ცარიელი ძვალი და ტყავია. მიდის, მიდის და...

— „ღმერთო! იქნება მართლა? იქნება მომხედა ღმერთმა! „მარიამას“ წყლის სუნი დააწყდა, ნიაგმა მოუტანა მტკვრის სიო. მაშინვე იცნო, მტკვრის დუდუნიც მოესმა. თვალები გაუცოცხლდა,

მუხლებში ძალი მიეცა. მირბის „მარიამა“ რაც ძალი და ღონე აქვს, მირბის. აღარ უცქერის გზასა. დიდი ხანია მღვერები უკან ჩამორჩენ. აი მოვიდა კიდევც. აი მტკვარიც! ძლივს არ ეღირსა კიდევ მტკვრის ნახვა. ახლა კი ეღირსება თავისუფლებას!

არც კი დაუხედნია „მარიამას“ წინა, ერთი ხარბათ შეისუნთქა მტკვრის სიო და ყირამალა გადაეშვა ზვირთებში.

— დაილოცე, ღმერთო, იკურაზა შენი სამართალი, სიკვდილის დღეს მაინც მაღირსე თავისუფლება. ახლა გინდ მოგკვდე, შენ მაინც დამიტირებ. მიაგორებს მღვრიე ზვირთებს კლდეებში ჩაქედლი მტკვარი.

„მარიამას“ თავილა უჩანს.

აგერ გიმოცდენ წისკილების ჩარხებსაც. „მარიამას“ არ ეტყობა, რომ ნაპირისკენ იწევედეს, ის უფრო შუა გულში მიდის, რომ უფრო უშიშრათ იგრძნოს თავი. არ ვიცო სად მიდის „მარიამა“ ან რასა ფიქრობს ამ წუთში. ის კი ვიცი რომ ენით გამოუთქმელ ბედნიერებასა გრძნობს.

ხილებზე ხალხი დგას და გასცქერია.

— დაიხრჩობა უეჭველათ, იძახის ერთი.

— საიდამლა გამოვა, სად არის გამოსასვლელი. ამბობს მეორე.

„მარიამას“ კი აელაბრის ხიდის ქვეშ ლურღუმედი ატრიალებს. სახეზე არაფითარი შიში და ვარამი აღარ ეტყობა. აგერ, აგერ ქუდის ტოლათ ძლივსლა მოჩანს.

— საით შენი გზა, „მარიამა“, საით?

ნ ა ტ ვ რ ი ს ა ხ დ ე ნ ა

რი ჰატარს ქალი და ერთი ვაჟი დაბობდენ
 და თამაშობდენ დიდ ბაღში. — აბა, შენ დაი-
 ძალებ და ჩვენ მოგვებნით — დაუძახა უძვრო-
 სმა ქალმა, სოფიკომ, თავის ძმას. „კარგი!
 მაგრამ თქვენ კი არ გამოიხედოთ, თუ არა თამაშს თავს
 დაგანებებ!“ დაემუქრა რეზო. სოფიკო და კატო სახლის
 დერეფანსე დასხდენ და თვალებსე ხელები მიიფარეს, რე-
 სო კი შურდულივით გაქანდა და ღობესთან დიდ ქვას
 ამოეფარა; ამ დროს იმან თვალი მოჰკრა ღობეს იქით
 შეენიერ დასამალავ ადგილს: სახლის ქვედა სართულის
 ფანჯარასთან დაგროვებული იყო აკურები; ამ აკურებსა
 და კედელს შუა სწორეთ იმდენი ადგილი იყო, რომ რე-
 სო თავისუფლათ ჩაეტეოდა შიგ. „ახლა კი ვეღარ მომ-
 ნახვენ!“ სინარულით გაივლო მან გულში და ძალებ სრუ-
 ლებით მიიძალა აკურების უკან, ერთი კი დაუძახა
 დებს: „დროა“—ო!

კატო და სოფიკო ცქვიტათ წამოხტენ და შამოიბ-
 ბინეს მთელი ბაღი, რესო არსად ჩანდა, ვერ მიმხვდა-
 რივეენ საით წავიდა. „ნეტავი სად უნდა დამალულიყო?“
 გაკვირვებით იკითხა კატომ. „ჰატარს ადგილიც კი არ
 დაგვრჩენია უნახავი; ნეტავი სად გაქტრა?“ — უპასუხა სო-
 ფიკომ. რესო კი სულ განახული იჯდა და სიცილს იკა-

ვებდა. უცებ მას სიძღვრე მოესმა; ჰატარა ბავშვის სმა ნა-
სათ ამღერებდა ნანინას; რესომ ველარ მოითმინა, წა-
მოდგა, შეიხედა ფანჯარაში და დაინახა, რომ ზუთი ექვსი
წლის გოგონა დანჯათ დადიოდა წინ და უკან ოთახში; ხე-
ლში ეჭირა მონძებში გახვეული დიდი სტაფილო და სი-
უპარულით იკრავდა გულში: „ნუ თუ იმას ერთი დედო-
ფალაც არა აქვს?“ გააკვირვა რესომ. ამ დროს სოფიკომ
და კატომ მოჰკრეს თვალი ქუჩას გადაღმა ფანჯარასთან
ატუხულ რესოს და ორივემ ვეწირილი მორთეს: „ეკ ჯე-
რი არ არის! შენ ბაღში უნდა დამალულიყავი!“ რესომ
მიიღვა ტუჩებსე ხელი და ანიშნა დებს განუძღვითო, მე-
რე ხელი დაუქნია, თქვენც აქ მოდიოთ, კატო და სოფი-
კოც მივიდენ და ჩუმათ მიეუდენ სარკმელს. ჰატარა ქა-
ლი აღარ მღეროდა, მაგიერთ ახლა იმას შუა ოთახში
მოეკეცნა და რთავდა თავის სტაფილოს; — კატოც და სო-
ფიკოც განცვიფრებით მიხერებოდენ მას; თვითონ იმათ
ორ-ორი, სამ-სამი ლამაზი დედოფალა ჰყავდათ, მაგრამ ასე
ფთხილათ და ნახათ არაოდეს არ მოკიდებიან მათ.

რამდენიმე ხანი იდგენ სამივე ბავში და შეხერებოდენ
ჰატარა ქალს, მერე ხელ-ხელა შამოუარეს აგურის გრო-
ვასა და შევიდენ თავის ბაღში; მარტო მაშინ ამოიღეს
სმა: — მე ჩემ დედოფალას ვაჩუქებ იმას, — თქვა სოფიკომ.
„რომელს? თავ მოტეხილს, თუ უფენოს?“ — დაცინვით კი-
თხა რესომ „ისევ ის ჯობია, კატოს ერთი და ერთი,
რომელიც უკეთესი, დედოფალაა, ამოარჩიოთ, კარგათ ჩა-
აცვათ და მიუტანოთ!“ — „ნუ გეძინია, არც კატოს აქვს
ჩემსე უკეთ შენახული თავის დედოფალები! მიუგო სო-
ფიკომ. „ვნახოთ და რომელიც ჯობია, ის ამოვარჩიოთ!“

თქვა კატომ — სამივე წავიდენ ოთახში და დაუწვეს მებნა კუთხეებში აქა-იქ მიგდებულ დედოფალებს; როგორც იქნა, მოაგროვეს ხუთი, მაგრამ რა მდგომარეობაში იყვენ ის საცოდავები! სოკს ხელი ჰქონდა მომტვრეული, სოკს ფეხი, ერთს კი ორივე თვალი ჰქონდა ამოთხრილი. „შვენირებიც არიან! ვერც ერთს ვერ აჩუქებთ!“ — გადაწვიტა რეზომ. „რატომ ვერ ვაჩუქებთ! მის სტაფილოს მანც ვაობა“ განწივეტინა სიტყვა სოფიკომ. — თუ შეიძლება, ვცადოთ, გამოვაკეთოთ, კაბაც შეუკეროთ, თავსედაც რამე დავხუროთ და წავუღოთ!“ — ჩაერია კატო. სამივე შეუდგენ საქმეს, რეზომ წებო მოიტანა და როგორც შეეძლო დააწება და გამოაძთელა დედოფალს, სოფიკო და კატო კი დედასთან გაიქცენ, მოუყვენ ჰატარა ქალის ამბავს და ნაჭრები თხოვეს, დედოფალსთვის კაბის შესაკერავათ. დედამ სიამოვნებით მისცა ყოლიფერი და ორივე დები გულმოდგინეთ შეუდგენ ჭრას და კერვას; ერთი-ორი საათის შემდეგ დედოფალს ვეღარ იცნობდით: გაწიწილი თმები ახლა დავარცხნილი და ლამაზათ დაწული ქონდა, ახალი კაბა ეცვა და ფეხებსაც კატოს შეკერილი ფეხ-საცმელები უშვენებდენ. „აი, ახლა კი შეიძლება, რომ წავუღოთ!“ — ამბობდა განარებული რეზო. სოფიკომ ამოიღო დედოფალს წინ საფარის ქვეშ და უყელამ ჩქარი ნაბიჯით გასწია ჰატარა ქალის სახლისკენ. იმათ მორცხვათ დაურბაკუნეს სარკმელში; იქიდან გადმოიხედა ღარიბათ ჩაცმულმა დედა-კაცმა და გაკვირვებით შეხედა მორთულ ბავშებს. „თუ შეიძლება, კარი გაკვიღეთ, საქმე გვაქვს თქვენთან, — წადგა წინ კატო. დედა-კაცმა კარი გაუღო და ისინი შევიდენ; იმათ დანახვასე, ჰატარა ქალი კუთხეში მიიძალა.

„აი! ჩვენ ეს მოუტანეთ ამ ქალს!“ დაიწყო სოფიკომ და გაუწოდებდა დედა-კაცს დედოფალს. „ჩემ ნუცას? — გაკვირვებით ჰკითხა დედა-კაცმა. „მერე თქვენ საიდან გაიკეთ, რომ მაგას ასე ენატრებოდა დედოფალს?“ — ჩვენ ფანჯრიდან დავინახეთ, სტაფილოს რომ ათამაშებდა დედოფალს მაგიერით!“ — აუხსნა კატომ. „აი, თქვენ კი გენაცვალეთ! რა კარგი გულის ყოფილხართ! მაგასე მეტათ ვერაფრით გახსარებდით ჩემ საწყალ ბავშვს! რამდენი ხანია, მესვეწებოდა, ჰატარა დედოფალს მიუიდეო, მეც დავზირდი, მაგრამ ღარიბი ადამიანი ვარ, სადა მაქვს სადედოფალო ფული! დავზირდი, და ვიდვა კი ვერ მოუხსენებიახლს კი თქვენ მოუტანეთ!“ — ამბობდა გახსარებული დედა. რესომ ამ დროს გამოართვა სოფიკოს დედოფალს და მიუხსლოვდა ნუცას. ნუცა კუთხეში იმალებოდა და არც უუხრებდა მას; მაშინ რესომ დედოფალს კალთაში ჩაუდვა; ბავშვა აღტაცებით მოკიდა მას ხელი, მიიხუტა გულში და კვერდსე გახედა რესოს. „მოგწონს? — კარგია? — შამოესვიენ სამივე ნუცას. „კარგია!“ წინაუტუნა აწითლებულმა ნუცამ და თავი მირს ჩაღუნა. ეტყობოდა, რომ მის სიხარულს და ბედნიერებას სასდვარი არა ქონდა. მაგრამ კატო, სოფიკო და რესო კიდევ უფრო ბედნიერები იყვნენ, ისინი მსიარულათ დაბრუნდნენ შინ და მთელი დღე მარტო ნუცასე, მის სტაფილოსე და ნახუქარ დედოფალსე ლაპარაკობდნენ.

ქურდი და ძაღლი

(ეზოპოსა)

ამე იყო. ცას ღრუბელი
გადაჰკროდა ბნელათ, შავათ;
ავაზაკი ერთ სახლის წინ
მიიპარა საქურდავათ.

წამოუხტა მცველი ძაღლი,
შურდულივით გამოქანდა,
შორი-ახლოც არ მიუშვა,
აყეფდა და ალაგავდა.

რა რომ ქურდმა დაყვავებით
ვერაფერი მოაგვარა,
ბოლოს შურის ნატეხები
აიღო და გადუყარა.

ძაღლი უფრო გაგულისდა,
გაკაპასდა თანდათანა,

ეზოდან შორს გააძევა:
 და თან ასე დაატანა.

უკეთეს არ მცოდნოდა მე
 რა განძრახვით მადღევედი პურს,
 ხომ მთლათ დამაგმობინებდი
 მაგ ლუკმებით ჩემს სამსახურს.

შორს ბორბოტო, ავაზაკო,
 ტყვილათ ცდილობ გველურ ვნებას;
 ვერა ძალა ვერ ამახვნის
 მე პატრონის ერთგულებას.

პელაშვილი

კუჩხიანი ღიეუ.

კუჩხიანი ღიეუ.

ჩინური ზღაპარი

(თარგმანი)

უკმეუს განაზირას ცხოვრებდა ღარიბი კუჩხიანი მეთევსე ღიეუ. უველანი იმას „კუჩხლარას“ ეძახდენ. ის იყო მარდი, გამძჯელი და მხიარული კაცი; მარჯვე მეთევსე და, ამას გარდა, კაი მემუსიკეც. ღიეუ საკმაოთ განათლებულიც იყო, ასე რომ ბევრი მიდიოდენ მასთან რჩევის მისაღებათ. ღარიბი „კუჩხლარა“ კმაყოფილი იყო თავისი სვედრით, და იმისი სურვილი მხოლოდ იმ იყო, რომ საკმაოთ ჰყოლიოთ თევზის მუშტარი.

ღამე იყო. მთვარე ემოვიდა და მკრთალი ნათელი მოჭფინა ღამეს ქაღაქს. გრილოდა. უველს მოსვენებას ეძლეოდა. ღიეუ კი ფიცრი-ფუცში იყო. ის ემხადებოდა სათევსოთ წასასვლელათ და თან მხიარულათ უშტვენდა.

— ცა მოწმენდილია, ძთვარე შვენივრათ ანათებს, ფიქრობდა ის, — თვესი კარგათ მოხვდება.

კუჩიანმა ეველანფერი მოამზადა და ნავში ჩაჯდომას აპირებდა. რომ მას დაუპირდაპირდა შვენიერი ნავი, რომლიდანაც მოისმა ხმა:

— ის არის! ეს სწორეთ ის არის!

— აი, დასწევლოს ღმერთმა! ი სურათი რამ დამავიწყა შინ? აბა, უძირსოთ როგორ ვიცნობთ? ხვალამდის უნდა გადავდვით საქმე, — თქვა მეორემ.

ისინი მიუახლოვდნენ ლიუეს თვესის ღუქანს. ერთმა მათგანმა ხმა მალლა წაიკითხა ღუქანის წარწერა: „ლიუ. აქ ისეიდება ყოველნაირი თვესეული“. ბოლოში ეწერა: „პუ-გუ“, რაც ნიშნავს: „ის თქვენ არ მოგატყუებთ“.

ლიუეს ეგონა ესენი თვესის მუშტრები არიანო, და დაუწყო თავის სავაჭროს ქება:

— მობძანდით, ბატონებო, მობძანდით, დიდებულნო! რას ინებებთ? საუკეთესო ახალ თვესს მოგართმევთ. ყოველნაირი თვესეული მაქვს... გოგრით გასუქებული გარეული იხვებიცა მეავს და ოქროს ფერი „კინ-იუ“ (თევსები), რომლებიც აშვენებენ ბოგდისანის სასახლეს.

მაგრამ უცნობმა დაწერა რამდენიმე სიტყვა და უბანა მენავეებს გაბრუნებულებიყვნენ. — წასვლის დროს კიდევ რამდენჯერმე მოჭხედა მეთევსეს. ლიუმ თვალი გააუღალა იმათ, მხრები აიწია და მალე დამშვიდდა, რადგანაც არაფრისა და არავისი არ ეშინოდა: ის გრძნობდა, რომ არავისათვის არაფერი დაემავებინა, და მტრები არა ჰქავდა; ის დიდებულნი ავაზაკებს ხომ სრულებით არა გავდენ! აიღო ნიჩხბი, მოუსვა და გაემკსაურა.

დილის ათი საათი იყო. ლიუ დაბრუნდა თევზობიდან და ცოტა შესვენებას აპირებდა. ის მსიარულათ დინებდა და თან თევზებს აწეობდა.

უეცრათ ლიუმ შეწვიტა სიძვერა და უსიამოვნება დაეტყო: გამოჩნდა გუშინდელი ნავი. ორივე უცნობი გულმოდგინეთ უუარებდნენ ამას, მერე რაღაცა ქაღალდის კითხვა დაიწვეს და, ბოლოს, ისევ წამოიძახეს:

— ჰო, ეს ის არის, — უეჭველათ ის არის!

— დიად, მე ვარ, უკმაყოფილოთ უპასუხა ლიუმ. რა გნებავთ ჩემგან? — უცნობებმა ძდაბლათ თავი დაუკრეს და წავიდნენ.

მოთმინებიდან გამოსულმა ლიუმ ერთი ლასათიანათ შეუკურთხა მიძავლებს. შემდეგ უაზო მესობლებს თავგადასავალი.

ენასოთ, ნაცნობი ნავი შესამეთ მიუახლოვდა იმას. ნავს მოჭყეებოდა ორი შვენიერი ჰატარა გემი, ბაირბლებით მორთული. ლიუსა და იმის მესობლების განცვიფრებას სასდვარი არა ჰქონდა, როცა გემში მსხდომარე წარჩინებულ მანდარინებმა დაუჩოქეს კუჩიან მეთევსეს და ისე დაუკრეს თავი. შემდეგ ერთმა უფროსმა მანდარინმა მოასსენა მას — უნდა წამობმანდეთო.

— სად უნდა წამოვიდე? ჰკითხა გაკვირვებულმა ლიუმ. სასასლეში, იმპერატორთან...

ამათ ცდილობდა მეთევსე გაეგო, რათ მიჭყავდათ ის სასასლეში. არწმუნებდა მანდარინებს — ალბათ რამე შეცდომა მოგივიდათო, ან იქნება ვინმემ დამცინა, თვარა ვინ მე და ვინ იმპერატორიო.

მანდარინებმა უბძანეს აფიცრებს, რომ ლიეუსათვის ჩაეცმათ ძვირფასი სასელმწიფო ტანისამოსი, მერე შესაფერი ჰატვისცემით ჩასვეს ის კემში და წაუდგნ.

გაკვირვებულ ხალხს ვერ გაეგო, რას ნიშნავდა ეს ამბავი.

მინამ ლიეუ და მისი თანამგზავრები მივლენ სასახლეში, მე აგისნით ამ საკვირველ ამბავს

იმ დროს, როცა ეს მოხდა, ჩინეთის იმპერსა მეტათ გაჭირებულ მდგომარეობაში იყო. უღირსი მეფეები მართო თავიანთ სიამოვნებას მიღვედენ, ჭფლანგავდენ სასელმწიფო ხაზინას და ხელს უწეობდენ ხალხის გარყვნილებას. მანდარინებიც მათთან ერთათ ქეიფობდენ და არა ფიქრობდენ ხალხის კეთილ-დღეობაზე.

ბოლოს შეწუხებული ხალხის სანუგემოთ, სასელმწიფო ტახტზე ავიდა ახალგაზდა ღირსეული ჰირი. ახალ მბრძანებელს სულით და გულით უნდოდა რიგისა კვანთ დაეეხებინა ხალხის ცხოვრება, მაგრამ არა ჭყავდა მას კეთილი და ჰატოსანი თანამემწენი. დიდათ წუხდა ხალხის უბედურებაზე და სულ იმის ფიქრში იყო, როგორ ეშველნა საქმისათვის. ხანდისხან მთელი ღამე ძილი არ ეკარებოდა. და, აი, ერთ ღამეს სიზმარში ნახა იმპერატორმა ის კაცი, რომელიც მას უნდა დაეეხებინა ჰირველ მინისტრათ. მეორე დღით იმპერატორმა დაიბარა მსატვარნი და აუწერა შესედულობა სიზმარში ნანახი კაცისა; უბძანა დაეხატნათ რამდენიმე ცალი სურათი იმ კაცისა. ამ ნახატების შემწეობით ეკებდენ მთელ იმპერიაში იმ კაცს, რომელიც უნდა ეოფილიყო იმპერატორს შემდეგ ჰირველი ჰირი. ეს მომავალი ჰირველი მინისტრი იყო ის კუ-

სიანი მეთევზე, რომელსაც დიდი სანი ემებდენ და ბოლოს იპოვეს მანდარინებმა.

ლიეუ მიიყვანეს სასახლეში და დიდის აძბით წარუდგინეს ბოგდისანს. იმპერატორი სიხარულით მიეკება მას და უთხრა:

— თვით შეცაბ ამოგიჩინათ თქვენ ჩემ ბრძენ მრჩეულათ. გევედრებით თქვენ, ნურაფერში ნუ მომეფერებით, ნუ დამიძალავთ ჩემს ნაკლულეყვანებას; დამეხმარეთ, რომ შევიქნე ღირსეული ძეგე; და ეცადეთ, რომ ჩემს ხალხს დაუბრუნოთ დაკარგული ღირსებანი. მიაქციეთ უურადღებო მარტლმსაჯულებას. მე ცნიშნავთ თქვენ ჩემ ჰირველ მინისტრათ. მიბძანდით, წეს-რიგში მოიყვანეთ ჩემი სახელმწიფო.

ლიეუ, თითქოს სიზმარშიაო, ვერაფერს ხედავდა, ვერაფერი გაეგო რიგინათ. ჩუმათ დაუკრა თავი იმპერატორს და გავიდა. კარის კაცებმა შეიყვანეს ის მდიდრულათ მორთულ ოთახებში, რომლებიც მისთვის იყო მომზადებული. შემდეგ მდებლათ დაუკრეს თავი ლიეუს და გავიდენ. ლიეუ მარტო დარჩა და ცდილობდა გონს მოსულიყო. ბოლოს დაღალულ-დაქანცული წამოწვა რბილ ლოკინზე.

— საკვირველია, ღმერთმანი, ამბობდა ის, როცა თვლემდა: თითქოს დღეს გემოთაც არ მინახავს „სამშუ“ (ჩინური საჭმელი, ბრინჯისგან გაკეთებული) და რათ მერევა ასე გონება!

საცოდავ მეთევზეს ჩაემინა... გამოეღვიძა იმავე მდიდრულათ მორთულ ოთახში. ტანზე ისევ მვირფანათ ეც-

ვა. გამოვიდა ოთახიდან და მიეკებენ ისევ ის წარჩინებული კარისკაცნი და მდებლათ თავი დაუკრეს.

— ნუ თუ ეს სიხმარი არ არის? ფიქრობდა ლიეუ.

— ხომ არ ინებებთ იმპერატორის ნახვას? — ჰკითხა მას მოწიწებით ერთმა მანდარინმა. — ჩვენ ველოთ თქვენ ბრძანებას.

ამ დროს იმპერატორის სასახლეში შეიკრიბენ სასულემწიფო რჩევის წევრნი. კრებაზე დაესწრო ლიეუც... იწვეეს თათბირი იმაზე, თუ როგორ ჩამოეკდოთ სასულემწიფოში მშვიდობიანობა და როგორ გაეუკეთესებინათ სალხის ზნე-ჩვეულება.

ლიეუ გულმოდგინეთ ისმენდა ლაზარაკს და უკვირდა, რომ ეველანი ცდილობდნენ ერთმანეთისათვის გადაებრძლებინათ სალხის უბედურება, იმპერატორს კი უძალავდნენ სასულემწიფოს ნამდვილ მდგომარეობას. ლიეუს გულ-გრილათ ვერ მოესმინა მანდარინების ცრუ ლაზარაკი... ბოლოს იმპერატორმა მიძარტა ლიეუს, რომ მასაც გამოეთქვა თავისი აზრი. ლიეუმ უთხრა სრული ჭეშმარიტება, იმან ნათლათ დაუსატა იმპერატორს სალხის მდგომარეობა, რომელსაც ეოველი მხრით ცარცვაავდნენ, ახდევინებდნენ მძიმე სარკს, და რომელსაც იხსნის სასოწარკვეთილებიდან მხოლოდ ახალ იმპერატორზე დაეყნებულ იმედი. ლიეუ განსაკუთრებით წინააღმდეგი იყო იმ მანდარინებისა. რომელნიც კისრულობდნენ უძალეს თანამდებობებს, მხოლოდ მისთვის, რომ ეცხოვრნათ უსრუნველათ.

— მშვიდობიანობა და ბედნიერება ქვეყნისა, ამბობდა ლიეუ, — და აგრეთვე უბედურება დამოკიდებულია მინის-

ტრებსე. კარგი არ არის, რომ ამ ნაირი უმაღლესი თანამდებობა ეხაროს იმისთანა ჰირებს, რომლებიც მიხვეუ-
ლნი არიან უსრუნველ ცხოვრებას; ჰირ-იქით ამისთანა
თანამდებობაზე უნდა მოწვეულნი იქმნენ იმისთანა ჰირები,
რომელნიც მიხვეულნი არიან შრომასა და მოყვასზე სრუ-
ნვას. პატვიის ღირსნი არიან ბრძენნი და არა ჰირმო-
თნენი.

— აი, მაგისტვის მოგიწოდეთ მე თქვენ, უთხრა იმ-
ჰერატორმა, უბრალო მუშა და ჩავაბარეთ ჰირველი მინი-
სტრობა. და არც შევცდი.

შემდეგ იმჰერატორმა ცალკე დაუწყო მას ლაპარაკი
და უამბო, რა მიზეზითაც ამოირჩია ის ჰირველ მინისტ-
რათ. ლიეუ უარს ეუბნებოდა იმის გამო, რომ სკამო გა-
ნათლება არა მაქვსო და ვერ შევიძლებ ამ მძიმე თანამ-
დებობის ანრულებასო. ახალგაზდა იმჰერატორს ძალიან
მოეწონა ლიეუს სითავდაბლე და თხოვა მას არ მოეკლო
მისთვის თავისი ბრძნული რჩევა:

—

იმ სასელმწიფოში ძალე ეველაფერი საუკეთესოთ შეი-
ცვალა, ლიეუ დღე-ღამე მუშაობდა. ის თვალ-ყურს ადევ-
ნებდა მანდარინების მოქმედებას; მკაცრათ სჯიდა და ით-
ხოვდა სამსახურიდან უღირსებს და მათ მაგიერ ნიშნავ-
და ბრძენ და ღირსეულ ჰირებს, რომლებსაც მინამდის
უბრალო ადგილები ეჭირათ. ამ ნაირათ მართველობა სა-
სელმწიფოში შეიცვალა.

ლიეუს ძალე ბევრნი აემტერენ. შედგა ძლიერი და-
სი მოწინააღმდეგეთა, რომლებიც ცდილობდენ „დაწვევ-
ლილი კუხიანის“ მოშორებას. ეს ისინი იყვენ, რომლე-

ბსაც ლიეუ ნებას არ ამღეგდა ხალხის ცარცვისას. ახალი მინისტრი უურადლებას არ აქცევდა არც დაცინვას, არც მანდარინების უკმაყოფილებას. ის იმითი ნუგეშობდა, რომ ხალხი მას ლოცავდა და მადლობელი იყო.

ერთ ღამეს ლიეუ, ტანისამოს გამოცვლილი, მივიდა ქალაქის გალავნის კარებთან და ნახა, რომ დარაჯები კარებს უღებდნენ შემსვლელ-გამსვლელთ იმ დროს, როცა კანონის ძალით არავისათვის არ უნდა გაეღოთ. მით უფრო საშიში იყო ამ კანონის დარღვევა, რომ იმ ხანებში ყოველ წამს მოელოდნენ „წითელ წარბებს“ ავაზაკების თავ-დასხმას. ისინი არე-მარეს ცარცვაუდნენ და ძრწოლაში ჭყავდათ ხალხი. ამ ავაზაკებს ეძახდნენ „წარბ-წითელებს“ იმიტომ, რომ, ნიშნათ დაცინვისა, ისინი წითლათ იღებავდნენ წარბებს. ლიეუც გაუძეოდა დარაჯებს შექმხსენებული კანონი.

რამდენსამე დღეს შემდეგ, იმპერატორი ღამით დაბრუნდა ნადირობიდან და გალავნის კარი დაკეტილი დახვდა. ამავე დროს ქალაქის განაპირა უბნებს ათვალთქვებდა კუჩიანი მინისტრი. მას შემოესმა კარების რახუნის; მივიდა და იკითხა, ვინ არის, რომ ასე უდროვოთ არახუნებსო.

— იმპერატორი ბრძანდება, უსრდელათ უზახუსა ჯაონის კაცმა, რომელმაც ვერ იცნა მინისტრის ხმა.

— იმპერატორი ისე უნდა ემორჩილებოდეს თავის ქვეყნის კანონებს, როგორც ყოველი ქვეშევრდომი. კანონი ბრძანებს, რომ ასე უდროვოთ კარი არავის გაეღოს და ვერც იმპერატორს გაუღებთ, უთხრა მინისტრმა.

ასეთმა ზასუხმა თავ-ზარბი დასცა იმპერატორის მსლებებს. ამ დროს თვით იმპერატორმა მიაჭენა კარებთან ცხენი. იმას გადასცეს მინისტრის ზასუხი და ამასთანავე, რამდენათაც კი შეიძლებს, გააზვიადეს მისი უსრდელობა. იმპერატორს ჯავრით ფერი წაუვიდა; ბრახ-მორეუღმა უბრძანა კიდე დაერახუნებინათ კარები. კარის მცველებმა უზასუხეს, რომ, თუმცა დიდათ ზატვისა ვცემთ ბოგდისხანს, მაგრამ არ შეგვიძლია მოვიქცეთ კანონის წინააღმდეგად.

— ვცადოთ მეორე კარებთან, სიმწარით თქვა იმპერატორმა; თუ დანარჩენი დარაჯებიც ასე მტკიცეთ ემორჩილებიან ჰირველი მინისტრის ბრძანებას, მაშინ ან საჩაფსულო სასახლეში უნდა დავბრუნდე, ან ცას ქვეშ გავატარო ღამეო.

ლიეუ კი უვლიდა კალავანს და ეოველ კარების მცველებს აფთხილებდა, რომ არავისათვის გაედოთ კარი, თუნდაც თვით იმპერატორი ეოფილიეო.

მაგრამ როცა იმპერატორის მსლებლები მივიდნენ მეორე კარებთან და დარაჯებმა იცნეს ისინი, ველარ გაბედეს უარი და გაუღეს კარი. ამბობდნენ კიდევ, რომ დარაჯები განკებ მოიქცნენ ასე, რომ ესამოფნებინათ ლიეუს მტრებისათვისაო.

ლიეუმ ბევრი უღირსი მანდარინი დაითხოვა სამსახურიდან. ისინი მტრათ გაუსდნენ მინისტრს. ასლა იმათ სისარულს სასდვარი აღარა ჰქონდა; ეკონათ, იმპერატორი სამსახურიდან დაითხოვს „კუხიანსაო“.

როდესაც იმპერატორი დაბრუნდა სასახლეში, ეველამ შეამჩნია, რომ ის ძალიან უკმაყოფილოთ იეო. ეკონათ იმპერატორი სვალეუ დაითხოვს ჰირველ მინისტრსაო.

მეორე დღეს სასახლეში შეიკრიბენ მინისტრები. მოვიდა ლიეუც. იმას სრულებით არ ეტყობოდა ადელეკება... კუზინი მინისტრის დანახვასე იმპერატორმა წარბები შეიჭმუნა. ერთობ ჩაფიქრებული და ადელეკებული იყო ბოგდინანი. იქნება ფიქრობდა, როგორ დავსაჯო ლიეუც, და თანაც ვერა ბედავდა ამ სასარგებლო კაცის გაძევებას. — სხდომა გათავდა. იმპერატორმა ერთი სიტყვაც არ უთხრა მინისტრს.

მაშინ ლიეუც წადგა ხელმწიფის წინაშე და მოახსენა:

— წუხელია რომა დარაჯმა აარღვია მკაცრი ბრძანება, თქვენგან დამტკიცებული: მან გააღო გალაფანის კარი აკრძალულ დროს, იმის მაგიერ რომ მიებაძნა ჰირველი დარაჯისათვის. უეჭველია, ერთი მათგანი სასჯელის დირსია, მეორე ჯილდოსი. თქვენი უმორჩილესი მონიშ ახრი შეძრეგა: კანონს ეველანი უნდა ემორჩილებოდნენ. უბედურია ის მხარე, რომელშიაც უძალდესნი ჰიზნი ცდილობენ კანონის გადაქელებას.

ეველანი გაჭკვირდნენ და მოუთმენლათ ელოდნენ იმპერატორის სიტყვას. მაგრამ იმპერატორი ჩუმათ იყო და ჩაფიქრებული უეურებდა მის წინ მუხლ-მოდრეკილ საყვარელ მინისტრს. შეძრეგ ნელა წამოდგა და ადელეკებული ხმით თქვა:

— ბრძენი ლიეუც მართალია. კანონი ყოველისფერზე მალა უნდა იდგეს. და ჰირველმა ვინ უნდა უჩვენოს მაგალითი კანონის დამორჩილებისა, თუ არა თითონ ხალხის წინამძღოლმა? დაუყოვნებლივ დაითხოვეთ ის დარაჯი, რომელმაც წუხელი გამოიღო მე გალაფანის კა-

რები. იმათ კი, რომლებმაც ჰატიოსნათ აასრულეს თავიანთი მოვალეობა, ჩვენ არ დავივიწყებთ.

გათავა თუ არა იმპერატორმა ლაზარაკი, ეველა იქ მოეფნი შემოესვიენ კუხიან ბრძენს, ულოცავდენ და აქედენ ეოველ იმის მოქმედებას. მომეტებულ თანაგრძნობას უცხადებდენ მას მტრები, რომლებიც რამდენიმე წამის წინათ დიდ სიხარულში იუვენ, რადგან ეგონათ მინისტრს დაითხოვენო. ამ ნაირი ჰირების თანაგრძნობას ლიეუმ მაგდენი ეურადღება არ მიაქცია. სამაგიეროთ დიდი სიხარულით მოისმინა მან იმპერატორის ჰასუსი. ახლა ის დარწმუნებული იეო, რომ მისი მტრები ველარ იმოქმედებდენ იმპერატორზე და მართლაც, ამ ამბავს შემდეგ უთანხმოება აღარაფერში მოსვლიათ ლიეუსა და იმპერატორს. ახალგაზდა იმპერატორი, ბრძენი მინისტრის დახმარებით, შეიქმნა თავისი ქვეშევრდომების საეუარელი. სალხი უწოდებდა მას „მამას“.

როდესაც იმპერატორი გარდაიცვალა, მაშინ კი ლიეუს მტრებმა ისევე ფრთები შეისხეს. იმათ იმოქმედეს ახალ იმპერატორზე და დაათხოვინეს სამსახურიდან ჰირველი მინისტრი. მაგრამ ლიეუს ამასე არ უდარდნია. ის დაბრუნდა თავის დუქანში და შეუდგა წინანდალ საქმეს.

ლიეუ მოკვდა, თითქმის ეველასგან მივიწყებული. მხოლოთ უბრალო სალხს ახსოვდა იმისი დვაწლი და ეოველ გაჭირვების დროს იგონებდა თავის მეზრველს და ამბობდა: „ნეტარება იმ დროს, როცა ჰირველ მინისტრათ კუხიანი გეუადა!“,.

ხალხური ლექსი

(აჭაჩაში ჩაწერილი გ. წერეთლისგან).

 თასი კაბა ყმა მყავდა,
 ყველანი ოქროს ღილითა.
 ვაჭმედი დედალს-ხოხობსა,
 ვასმედი ბროლის ჭიქითა.
 ვინც რომ შემება, შეეგბი
 ალალითა და ჯიქითა.
 აწი თქვენ იცით, მეფენო,
 ვით დარჩეთ ამას იქითა.

ჩვენი მტრედი

ანა მტრედზე უძანკო ფრინველი შეიძლება იყოს ქვეყანაზე?! აკი ისტორიულათაც შესანიშნავი ფრინველია მტრედი — სახით, უძანკოებით და სიკეთით. სული წმიდა მტრედის ფრთა დაბჯა იესო ქრისტეს, როცა იგი ინათლებოდა მდ. იორდანეში იოანე ნათლის მცემელისაგან. მაშასადამე სული წმიდასთანაც კავშირი ქონია მტრედს. სიკეთეც დიდი მიუძღვის მტრედს კაცობრიობასთან. ქვეყნის წარღვნის დროს ნოეს კიდობანი რომ არარატის მთაზე გაჩერდა, ნოემ გამოუშვა კიდობანიდან მტრედი ამბის შესატყობათ. მტრედმა იფრინა, ნახა ზეთის სილის მცენარე, მოწვევითა თავისი ზატარა ნისკარტით ზატარა მტო ზეთის სილისა, მოუტანა კიდობანში ნოეს და ახარა, რომ ახლა კი შეგიძლია კიდობანიდან გამოსვლა და ხმელეთზე ცხოვრებაო. ნოესაც გაეხარდა. გააღო კიდობნის კარები, გამოვიდა თავის ცოლ-შვილით და იქვე ახლოს არარატის მთის ფერდობზე დაიწყო ცხოვრება. მტრედს რომ არ ესარებინა წყლის დაშრობა და ხმელეთის გამოჩენა, ვინ იცის, რა მოელოდა ნოეს თავის სახლობით კიდობანში?! მტრედმა გადაარჩინა ნოე თავის სახლობით და ჩვენც, ადამიანებს როგორათაც ნოეს ჩამომავლობას დიდი მადლობის გადახდა გვეკუთვნის მტრე-

დისა. მაგრამ დასე, რამდენათ გაუძამდარო და შეუბრალებელია ადამიანი! ამ ჰატარო უძანკო ფრინველსაც კი შეუბრალებლათ უსზობს სიცოცხლეს. განა თუ იძას ფიქრობს ადამიანი, რომ ამოდენა სიკეთე მიუძღვის მტრედს ჩვენთან — სული წმიდის მოსაგონებლათ დაე აძანაც იცხოვროს ქვეყანაზე, იღუღუნოს და შეჭხაროს ბუნებას. ან კი რა გაუხდება ერთი მუშტის ოდენა მტრედი ღორ-მუცელა ადამიანს, რომელსაც არავითარი შებრალება არა აქვს არც ცხოველებისა და არც ფრინველებისა. ვეგლას უღმერთოთ და შეუბრალებლათ უსზობს სიცოცხლეს თავის გაუძამდარ მუცლისთვის. განა ადამიანზე ბოროტი, შეუბრალებელი და გაუძამდარი იქნება-ვინმე მთელ ქვეყანაზე?! სხვებისა კი რა მოგასსენოთ და მე კი ძლიერ მიეგარს მტრედი და ნამეგნავათ მისი ღუღუნი. მტრედის ღუღუნზე მომაგონდება ხოლმე აკვანში მწოლარე უძანკო ჩვილი ერძის ღუღუნი, რომელსაც ხელები ამოუშლია არტახებიდან და ძაღლა აკვანის სახელურზე ჩამოკიდულ სათვალ-ღვინჭილს თავის ჰატარო თათებით ეთამაშება, შეღუღუნებს და დედაც გვერდზე მომჯდარო ეუბნება: აღუ-აღუ! მტრედსა და ამ ჰატარო უძანკო ანგელოზსავით ეძაწვილს ერთნაირთ ცოდნით სიმღერა და ღუღუნი, როგორათაც უძანკო ანგელოზ ჩვილი ერძის მოსვლასა მხელი, აგრეთვე ამ უძანკო — მისი მსგავსი მტრედისა...

ჰატარობითვე მიეგარდა მტრედი და ახლაც კი რას დავივიწყებ მის სიეგარულს. დიდი ხანია, მინდოდა მტრედი სადმე მეშოვა, ჩემთან მეცხოვრებინა და დავეკვირვებოდი მის ცხოვრებას. ერთ დღეს საღამოს ღოცვაზე ერთმა

ჩვენი მტრედი

მოსუცმა დედაკაცმა ორი მტრედის ხუნდი მოიყვანა ეკლესიაზე კალათით და შეესვეწა მღვდელს: წინა კვირაში ჩემ ქალიშვილს ბაბლი გადაეცვალა, ეს მტრედები მის სულის მოსასწენებლათ მიკურთხე და თქვენვე ინებეთო“.

მოძღვარმა აკურთხა მტრედები, ერთი თითონ წაიყვანა და ერთიც მე მიფექაშა. წამოკიევიანე შინ - გავეხარდე და შევიჩვიე. დილით მისი ღუდუნი გაგვადვიებდა ხოლმე; ჩვენც ავდგებოდით, საქათმოდან გამოუშვებდით, საკენკს და ვუყრიდით ყველა შინაურ ფრინველებს და ჩვენი მტრედიც იმათში გაერეოდა. საწვალს ყველანი იბრევიებენ — ბატები ლისინით, მამალიც ეჩხუბებოდა, ჩემ სასკლამწიფოში შენ რა ხელი გაქვსო, ქათმებიც საკენკის ჭამის დროს არ უშვებდენ — იმათაც კი არა ჰქონიათ შებრალება. ფისუნაც კი მტრათ გაუხდა; განაბული შორიდან გამოექანებოდა, ცდილობდა დაჭერას, თავის კლანჭებში ჩაკლებას, მაგრამ საწვალის მტრედი მოასწრობდა ხოლმე აფრენას და ამ გვართ გადარჩებოდა ხოლმე ფისუნისა. ხანაც იჯდებოდა თავისთვის მოწეწილი, ცალ ფეხს მადლა აიღებდა, მობუსული, გულ მოსაკლავათ, მოწეწით უმხერდა ქათმებს, მამლებს და სხვა ფრინველებს, როცა ისინი ერთმანეთში მხიარულობდენ. ჩვენი მტრედიც ნატრობდა თავის ტოლს და დარდიანობდა. მეც ამას ვგრძნობდი და მეცოდებოდა საწვალის მტრედი; ავდექი და ვუთხარი მღვდელს: ან შენი მტრედი მომეცი და ან ჩემი შენ წაიყვანე მეთქი. ორივენი ცალ-ცალკე ჯავრიანათ არიან, მაგათ ცოდვით ვინ იცის რა მოგვივა-მეთქი. ღმერთიც უშველის, მღვდელმაც აიღო და თავის მტრედი მე მაჩუქა. შინ რომ მოვიყვანე, მღიერ გავეხარდათ ორივეს.

მაძალი მტრედი კი კისერ კაბული ღუღუნით გარშემო უკლი-
 და დედალ მტრედს — დედალი — მტრედი კი ნახათ იქცეოდან.
 ხანაც ორივენი ერთთა აფრინდ-დაფრინდებოდენ და სარჩაიხე
 ერთთა ჩამოსხდებოდენ. როგორათაც ადამიანებს და ცხოვე-
 ლებს, ფრინველებსაც კი ცოდნათ მიჩვევა და სიუვარული;
 როგორათაც ადამიანებს და ცხოველებს, ფრინველებსაც ნდო-
 მებია აღსრდა, მოვლა და სწავლება. ჩვენი მტრედი ჯერ
 გაუწურთხავია — არ იცის, სხვებისავით თამაშობა ჭაერ-
 ში, მაგრამ (მეღია, მალე ეველათყერს ისწავლის.

რაც ვაკვირდები ამ დედალ-მაძალ მტრედის ცხოვ-
 რებას, გაოცებული ვარ თითქმის ადამიანებშიაც კი არ არის
 ამ გვარი სიუვარულით ცხოვრება. ჩვენ დედალ-მაძალ
 მტრედს ერთი მესამე მტრედიც მივუმატე, მაგრამ არც ერთმა
 ახლოს არ მიიკარა — თურმე მარტო მტრედებს ცოდნათ და
 აუსრულებიან ღვთისგან დაარსებული კანონი შეუღლებიან.
 არც ადამიანები და არც ცხოველები ამას არ ასრულებენ.
 სასიამოვნო საუფრებელია, როდესაც დედალ-მაძალი მტრე-
 დი ერთმანეთს ეაღერსებიან; ნისკარტს ნისკარტში ჩაუე-
 რიან და ერთმანეთს ესიუვარულებიან. ხანაც ნისკარტით
 ერთმანეთს ასუფთავებენ — თავს უხილავენ. აკერ მოატანა
 ბუდობამ. დედალ-მაძალი მტრედები ესიდებიან ჰირით
 ჩალა-ბულას — ერთ კუნჭულში ბუდის გასაკეთებლათ. გა-
 აკეთეს კიდევ ბუდე, დედალმა ჯადვა ორი კვერცხი და
 დაჯდა შედ, რომ არ გახცივოს კვერცხები. მაძალი მტრე-
 დი ამ დროს გარეთ ესოში დაიარება საჭმლისა და სა-
 სმლის საშოვრათ. შემდეგ მოვა ბუდესთან, დაუწეებს დე-
 დალ მტრედს ღუღუნს — ეუბნება: კვერცხა, შენ ამდენ ხანს
 ჯადომა კვერცხებზე — ადექ, გაიარ-გამოიარე, შეისვენე. ახ-

ლა ჩემი ჯერია კვეცხებზე ჯდობაო. დედლი მტრედიც უგონებს, დგება ბუდიდან და მის მაგიერ ახლა მამალი მტრედი ჯდება კვეცხებზე. ასე რიგ-რიგათ ჯდებათ, სანამ ბარტეებს გამოჩეკდენ. აგერ ერთ შვენ-ერ დღეს, როცა მამალი იჯდა კვეცხებზე, გამოიჩეკა სუნდები და საშინელი სიხარული დაუდგათ. მამალი მტრედი ზედ დაჭლუღუნებდა და დედლიც შორიანლოს ფრთებს აფრთხილებდა, უნდოდა მისულიყო თავის შვილებთან და დაესება, მაგრამ მამალი მტრედი ახლოს არ უშვებდა, თავისთვის ისაკუთრებდა. როცა მამალ მტედს მოშვიდა, მაშინ კი იკადრა ადგობა და მის მაგიერ ახლა დედლი მტრედი დაჯდა. ამ კვარათ რიგ-რიგათ სხდებოდენ და თავიანთ ნისკარტითაც საჭმელ-სასმელს უსიდავდენ, აჭმევდენ და ზრდიდენ შვილებსა. ასეთი ერთმანეთის დახმარებით შვილების აღზრდა თითქმის ადამიანებშია ცკი არ არის. ღამე რომ აკვანში ბავში ტიროდეს, ვაშკაცდი არც კი იკადრებს ხოლმე აკვნის გადარწევას, სულ დედის ანაბარა არის. მართლაც რომ მტრედის ცხოვრება ეველა მხრით შესანიშნავია და სამაგალითოა ადამიანებისათვისაც კი. ავიღოთ დედლი-მამალი მტრედის სიუვარული, მათი ბუღობა - ბარტეების გამოჩეკა და აღზრდა, რამდენათ სამაგალითოა ეველასათვის. მტრედის ბარტეები ძალე წამოიხარდენ ფრთები შეისსეს, ჰატარა მანძილს აფრინდ-დაფრინდებოდენ. დედლი-მამალნი მშობელნი შვილებით - ერთათ ღუღუნებდენ, ცასა და არე-მარეს შეჭსაროდენ და ჩვენც მათ ჰატრონებს ძლიერ გვასიამოვნებდენ; მაგრამ ეს სიამოვნება დიდხანს არა გვექონდა. ის ორი მტრედის

ბარტეი ჩვენ ნათესავს ვახუქეთ. ერთი მამალი მტრედიც სხვამ წაგვართვა. დაგვრჩა ისევ ის დიდი დედალ-მამალი მტრედები... საწულებს შეეცოთ მოწუნა, შვილების მოშორება. აღარც ამათ დაეუარათ კარგი. ერთ შევნიერ დღეს, როდესაც ჩვენი მტრედები მესობლიანთ სართულზე დასდნენ, მესობლიანთ ბოროტმა ბიჭმა ქვა ესროლა; მამალმა მტრედმა კი მოასწრო შინისკენ გამოფრენა, მაგრამ დედლი კი ძირს დაეცა დარეტიანებული და ძაღვც მსხვერპლი გახდა მესობლიანთ შეუბრალებელი ბოროტი ბიჭისა. საწყალი მამალი მტრედი დიდხანს ელოდა დედლი მტრედის მოფრენას, მაგრამ ის აღარსად გამოჩნდა. არ იცოდა, რა ექნა დარდისაგან, ხან საით გაიმხერდა და ხანსაით — ბოლოს ვაჯავრებული დედლის საქებრათ წაუიდა და დღესაც არ ვიცით, რა მოუვიდა ჩვენ დაკარგულ მტრედს. არ ვიცით, თავის მიჯნურის ძებნაში თითონაც თავი შეწირა, თუ ისევ ცოცხალი მოგვივა?..

თომა ასათიანი

უხარ-მახარი ცხოველნი.

სპილო და მისი ჭკუა-გონება

II.

(გაგანძელება).

ოცა სპილოს თავისუფალ, ველურ ცხოვრებაში ნახავთ, გეგონებათ ამაზე ზანტი, გაუთლელი და ტლანქი ტვინის პატრონი არც ერთი ცხოველი არ არისო, მაგრამ ვისაც კი სპილო და მისი ცხოვრება დაახლოებით გაუცნია, იმ აზრისაა, რომ სპილო თავის ჭკუა-გონებით არ ჩამორჩება სხვა ჭკუიან ცხოველებს—ცხენს, ძაღლს და სხვ.

ბრემი მოგვითხრობს, რომ სპილო ბუნებითვე გონება-მახეილია და მეტადრე მოშინაუბრებული სპილო, ადამიანთან ხანგრძლივი ცხოვრების დროს, ჭკუის ვარჯიშობით თანდათან უფრო ვითარდება, გონება ეხსნება და თავის მოსაზრებით და გულის ყურით ყველას აკვირებს. სპილოს მოსაზრება გასაოცარია, „ასჯერ გაზომავს და ერთხელ გამოჭრის“—ყოველ საქმეს ჯერ მოსაზოავს, მერე გააკეთებს.

თავისუფალ ველურ ცხოვრების დროს, სპილო სრულ განცხრომაშია, ჭკუას ძაღლს არ ატანს, რადგან მისი აყვავებული სამ-

შობლო მეტათ მდიდარია ბუნებით და ყოველივე მისთვის საჭირო საზრდო-საკვებაეი თავსაყრელათ აქეს. მაგრამ „გაჭივრება მიჩვენე, გაქცევას გიჩვენებო“, საკმაო რაიმე გაჭირვება დაადგეს—ან საკვებაეი გაუხდება საზრუნველი, ან მოულოდნელი მტერი დაეცემა და საშიშო რამ მდგომირეობაში ჩაეარდება—მაშინ, სიცოცხლე გაქესთ, სპილო ჭკუას ძალას დაატანს ხოლმე და გასაოცარი მოსაზრებით ებრძვის გარემოებას, და გამარჯვებულაც რჩება.

გამოჩენილი მოგზაური და მეცნიერი ტენენტი მოგვითხრობს, რომ ველურ სპილოთა ნახირი ელვასა და ჭექა-ქუხილის დროს უცბათ ანებებს თავს მალალ ხეებს, გამოარბის ტყიდან და ახილად გილებზე, სადმე მინდორ-ჭალაში გროვდება და აქ იცდის, ვიდრე ცა და ქვეყანა დაწყნარდება და სრულებით გამოიღარებს.

ბრემი აღტაცებით დაასკვნის — „ერთათ-ერთი, ეს გონიერი ჩვეულება საკმაოთ და აშკარათ გვიმტკიცებს სპილოს ნამდვილ ჭკუას და აღარცაა საჭირო გრძელი და მჭევრმეტყველი მოთხრობები!“

ამ მოსაზრებით სპილო ადამიანსაც სჯობნის: აბა რამდენი კაცი ვიცით, ჭექა-ქუხილის დროს დიდრონ ხეებს ქვეშ ეფარება და არც იცის, რომ მეხი უფრო მალალ ხეებს და შენობებს დაეცემა ხოლმე.

მოშინაურებული სპილო უფრო საკვირველ მოსაზრებას გამოიჩენს ხოლმე.

„ერთხელ საღამო ხანსაო—ასე მოგვითხრობს მეცნიერი ტენენტი—ცხენით მიედლიდი და კანდის ახლო, ტყე უნდა გამეარა. უეცრათ ჩემი ცხენი შეჩერდა და ყურები აცქვიტა, დაბურულ ტყიდან რალაც ხმაურობა მოისმოდა; თითქოს დევ-გმირი ვინმე ხენეშისო. ცოტა რომ მიეუახლოვდით, მაშინვე მივხვდით, რომ ეს ხმა შინაურ სპილოს ეკუთვნოდა, რომელიც მძიმე საქმეში იყო გართული და მარტო მარტოთ მუშაობდა, ესე იგი კაცი არავინ ადგათავს.—სპილო, რაც ძალა და ღონე ჰქონდა, ცდილობდა გამოეტანა ტყიდან მძიმე ხე, რომელიც მის ეშვებზე დაედოთ, და, რადგანაც ბილიკი ვიწრო დახვედროდა, თავს ხან მარჯვნივ გადახრდა, ხან მარცხნივ, რომ როგორმე მოეხერხებია ხის გამოტანა, საქმე ძლიერ უძნელდებოდა და ამიტომაც გაჯავრებული გმინავდა. ჩვენ დაგვინახა თუ არა, ჭკვიანმა ცხოველმი თავი აიწია, ერთ წამს გვიყურა, მერე უცებ ჩამოაგლო ეშვებიდან ხე, თან უკან-უკან გაიწია და ჯაგებში მიიძალა, რომ ჩვენთვის თავისუფალი გზა

აშკარაა, სპილოს კარგათ დაახსომდა, რომ პირველ თვალზე წამალმა მარგოა. ამიტომაც ადვილათ მიხედა მეორეთ ექიმის სურვილს და თითონვე ძალა დაუტანებლათ დაწვა და შეეხვეწა ექიმს მეორე თვალზედაც მიწამლეო. ამისთანა მოსაზრება, უეჭველია, მხოლოდ შვედებულს და გონიერ ცხოველს შეუძლია.

III.

დღეს სპილოსთანა უზარ-მაზარი ცხოველი მთელ ხმელეთზე არსად მოიპოვება. მართლაც-და ერთი შეხედვით ვინც კი სპილოს არ იცნობს, ყველას ის უკვირს, როგორ დაიმონავენს ხოლმე კაცი ამ საშინელ გოლიათ ცხოველსაო.

საქმეც ეგ არის, რომ სპილო სულაც არ არი საშინელი ცხოველი. პირ იქით ძლიერ მშვიდი ხასიათისაა და ყველასთან მეგობრულათ ცხოვრებს. ასე გასინჯეთ, პატარა ცხოველთაც კი გზას აძლევს - ოღონდ კი ნუ რას მერჩით და მე არავისთვის წყენა არ მინდაო.

იგივე მეცნიერი ტენენტი ამბობს, რომ სპილოსთვის ყველაზე საშინელი მტერი ბუზი არისო. ცნობილი მეცნიერი კიუფე გარწმუნებს, რომ შინაურ სპილოს თავის დანახვაზე თავ-ზარ დაცემულს შიშის თრთოლა აუტყდება ხოლმეო.

ზოგიერთა ცხოველები და მეტადრე ფრინველები ძლიერ მეგობრულათ ცხოვრებენ სპილოსთან, ვერ წარმოიდგენთ, რა შეენიერი სანახაეა, როდესაც ეს ძლიერი, ბუმბერაზი ცხოველი, კამეჩის ფერ ტიტველა ტყავით შემოსილი, არხეინათ შიშის, მიიზლაქნება და ამ დროს მთელი გუნდი თოვლივით თეთრ ფრინველებისა მოსდებთან სპილოს ზურგს; ამათში ზოგი ნისკარტს იწმენდავს, ზოგი ზის. ზოგი დარბის, ზოგი განცხრომას მისცემია; ზოგიც ტყავს უხილავს, აცა ნაკეცებში ხომ არას დაუბუნდნია, სპილო არ შეაწუხონო და ბოლოს ან მწერს რასმე დაიჭერს, ან ვეება წურბელას გადაყლურწავს, რომელიც სპილოს მოეკიდება ხოლმე ღამე ბანობის დროს.

ღიან. ამ გვარი მყუდრო ცხოვრება უყვარს სპილოს და ისიც სრულებით ტყუილია, ვითომ სპილო ლომ-ვეფხვებს ებრძვის ხოლ-

მეო. სპილო არავის არაფერს ერჩის და ვერც სხვა ნადირ-მხეცებს უბედავენ სპილოს, აწყენიონ რამე.

სამწუხაროთ უნდა აღვიაროთ, რომ ადამიანისთანა საშინელი მტერი სპილოს არაეინ ჰყავს. ნეტავ უშავებდეს რასმე ეს გულ-კეთილი ცხოველი! ათასში ერთხელ შეიძლება მოხდეს, რომ სპილო შაქრის ლერწმის პლანტაციაში გადავიდეს და პირი ჩაიტკბანუროს. ისიც გაქსუებული სპილო (როგესი) თუ იზამს, რომელიც სპილოთა ნახირიდან გაძევებულია. ეს არი და ეს. ამის მეტი არავითარი დანაშაული ადამიანთან სპილოს არ მიუძღვის.

აბა, ახლა მოუსმინოთ კეთილ-სენიდიისიერ მოგზაურებს, რა უდიერათ ექცევა კაცი სპილოს და რა უღმერთოთ ჟღერენ.

სამუილი ბეკერი აფრიკაში რომ მოგზაურობდა, აბისინიიდან ნუბიაში დაბრუნების დროს, არაბები ვაუცენია და გაკვირვებულია ამ ხალხის გულადობით.

„მარცხენა მკლავზეო — ასე მოკვითხრობს ბეკერი — არაბები იკეთებენ ჟირაფის ტყვიდან მომზადებულ ფარს და მარჯვენა ხელში უჭირაფეთ მოკლე მახვილი სამართებელივით მჭრელი. აი, ამ გვართ შეიარაღებული არაბი მამაცათ ნადირობს გარეულ ცხოველებზე და სპილოსაც არ ევალება.

„ქვიშიან უდაბნოშიო — განაგრძობს ბეკერი — სამი არაბი იერიშით ცხენებით გამოუდგენ გაქცეულ სპილოს; გადაუდგენ წინ, შეუკრეს გზა, გაჩერდენ და შემოერტყენ გარს. გაანჩხლებული სპილო მივარდა თავის მტრებს, მაგრამ არაბებმა ფარი მიუშვირეს, ჩამოხტენ ცხენიდან და მახვილებით მდგრათ დაეცენ სპილოს. ატყდა საშინელი ბრძოლა, რომლის მსგავსიც უწინდელ რომში არც ერთ ასპარეზზე არ მომხდარა მის დღეში და ვერც ერთი გამოცდილი გლადიატორი, რომელიც უსაშინელეს მხეცებს ებრძოდა, ვერ შეედრებოდა ხერხით და გულადობით ამ უდაბნოს შვილებს.“

გაბრაზებულ სპილოს კარგათ ესმოდა, რომ მტერი განგებ ეძებს შემთხვევას უკანა ფეხების ძარღვები გადაუჭრას. ამიტომაც ეს ამოდენა ცხოველი ციბრუტივით ტრიალებდა და მისი ღრიალი და ბრღღინება მეხივით გაისმოდა; ხორთუმით ქვიშა ცაში აჰქონდა, იქაურობას ჰგლეჯდა და მტერი ღრუბელივით იდგა — დიდხანს გაატანა ბრძოლამ, დიდხანს ტრიალებდა ეს უზარ-მაზარი ცხოველი, მტერიც ვერას ვახდა. ბოლოს, მაინც ამ სამმა კაცმა ერთხმათ დასცეს საშინელი კიჟინა, თავ-განწირულათ მიიტანეს იერიში და სპი-

ლოს შიგ მუცელში ატაკეს თავის ბასრი მახვილები. სისხლის ნაკადულები გადმოსქდა, საწყალი სპილჯი სისხლისაგან დაცლილი სრულებით დასუსტდა და მთისოდენა ცხოველმა ძირს ბრავგანი მოიღო“.

ბრემი ამბობს, რომ თავგანწირულ მონადირეებს ამ კეთილშობილ ცხოველებზე ნადირობა ეშვების გულისთვის, კიდევ რაც უნდა იყოს, მიეტყვებათ, რადგან ამ გვარ ბრძოლაში იმათი სიცოცხლეც ძაფზე ჰკიდია. მაგრამ რა სახელი ვუწოდოთ იმ ვაჭბატონებს, ევროპიელთ, რომელნიც განგებ მომწყვედუელ სპილოთა ნახირში შეუბრალებლათ უმიხნებენ თოფს და ხოცვენ მხოლოდ იმიტომ, რომ საკვებურათ გამოადგეთ. ჭეშმარიტათ რომ ამისთანა გულ-ქვაობა და მხეცობა მხოლოდ ინგლისელებს შეუძლიათო!

საინტერესოთ მოგვითხრობს ბრემი, როგორ ახერხებენ ინდოელები სპილოს დაჭერას და მის მოშინაურებას. აქ საჭიროა, კაცის ჭკუამ და მოხერხებამ სპილოს ჭკუას და მოხერხებას აჯობოს. მერე უნდა ცხოველის გაქსუებული ხასიათი მოარჯულოს და თავის სურვილს დაუმონაოს, დაიმორჩილოსო.

ამ ჟამათ ინდოეთში არსებობს მონადირეთა ამქრობა, რომელნიც ცოცხალ სპილოებს იჭერენ. ეს ხალხი თურმე ისეა დაგეშილი, როგორც კვი მეძებარი ძაღლი. ისე მიდევნ ალლოთი სპილოს კვალს, როგორც მეძებარი კურდღლისას. ერთათ ერთი ამათი იარაღი მძიმე, მაგარი ქამანდია, რომელსაც კამეჩის ანუ ირმის ტყავისაგან წნავენ. შენიშვნენ თუ არა სპილოს ნახირს, აუჩქარებლათ დაედევნებიან და, რა წამს სახერხო ღროს შეურჩევენ, ესერიან ქამანდს ამორჩეულ სპილოს ფეხებში, ან უეცრათ შემოახვევენ ხოლმე ქამანდს ფეხებზე. ყველას ის უკვირს და ღღესაც გამოცანათ რჩება, რა ნაირათ მიეპარებიან ხოლმე ისე ახლო და რა ეშმაკობით ახერხებენ ამისთანა გონიერ ცხოველის მოტყუებას. ერთი რომ სპილოს ფეხებს ქამანდის ყულფში ჰბოჭავს, მეორე ქამანდის წვერს უშველებელ ხის ძირზე მაგრათ აბამს. თუ იქვე მოხერხებული ხე ვერ იპოვეს, მაშინ განგებ აფხუკიანებენ სპილოს და, რაკი ადგილიდან დასძრავენ, იქითკენ მიიზიდავენ, საცა დიდი ხე ვეულებათ ამით საქმე თავდება. გათოკილი სპილო, რაღა თქმა უნდა, მოთმინებიდან გამოდის და ლამის იქაურობა დაგლიჯოს, მარა მონადირენი მის დამშვიდებასაც ახერხებენ.

როცა უნდათ სპილოთა მთელი ნახირი დაიჭირონ, მაშინ აი

რა საშუალებას ხმარობენ: სადმე მდინარეს ახლოს, ინდოეთის გა-
უვალ ტყეებში, სადაც სპილოთა ნახირს ცხოვრება უყვარს, მო-
ნადირენი განგებ სტეხენ ახოს, ე. ი. ტყეში მოედანს აკეთებენ
და მერე მის გარშემო მესაერს არტყამენ დიდრონ მარგილ-
ბოძებით. რასაკვირველია, ამისთანა გალავანს დიდი მოხერხებით და
სიფრთხილით ამზადებენ, რომ გონიერმა ცხოველმა არაფრის აღლო
არ აიღოს. მთელი ზღუდე და მეტადრე შესავალი კარი ჯაგებშია
დამალული და სხვა-და-სხვა ამხვევ მცენარებით (ლიანებით) დაფა-
რული.

ტენენტი თითონ დასწრებია ამ გვარ ნადირობაზე და როგორც
მისი აღწერიდან ჩანს, ორი სამი ათასი კაცი, ათ ვერსის მანძილზე
უვლიან ტყეს და საშინელი სიფრთხილით, ვითომ აქ არაფერი ან-
ბაფიან, განგებ ცდილობენ სპილოთა ნახირმა პირი იქით იბრუნოს,
სადაც გალავანი ელით. ვიდრე მიზანს მიაღწევენ, თურმე მთელი
ორი თვე უნდებიათ. გალავანთან მირეკილ სპილოთა ნახირს ადვი-
ლათ შერევენ ხოლმე ზღუდეში, თუ რომ წინამძღოლი სპილო არ
დაფთხა და ფეხი შედგა.

მოამწყვდევენ თუ არა, მაშინათვე ოციოდ გაწურთენილ შინა-
ურ სპილოს შეურევენ ხოლმე ნახირში. გარეული სპილოები ნელ-
ნელა ეჩვევიან დაშინაურებულ სპილოთა საზოგადოებას. ახლა სა-
ჭიროა თითო-თითო სპილო გაითოკოს და ხეზე დაიბას. გულად
მონადირეს ამ საქმეში შინაური სპილო ძლიერ შეეღის, რომელიც
გულ მოდგინეთ ცდილობს თავის ველურ მოძმეების მორჯულებას,
რისთვისაც ურჩ სპილოს დინგებით და ეშვებით დასაჯავს ხო-
ლმე.

ახლათ დაჭერილ სპილოს მორჯულებასაც ადვილათ ახერხე-
ბენ, ჯერ შიშის ზარს დაცემენ ხოლმე ცეცხლით, გაჩაღებული მაშ-
ხალებით და კიჟინით, მერე უხრჩოლებენ და ბოლში აბრუნებენ.
ბოლოს მთელი დღე არც აჭმევენ, არც ასმევენ და არც ასვენებენ.
წამდა-უწამ უჩხიკინებენ, აბრაზებენ და იქამდე აწვალებენ, ვიდრე ეს
ძალოვანი ცხოველი სრულებით მოიქანცება და მისუსტდება.—ამ
გვართ დამონებულ ცხოველს მერე კი გულ-კეთილათ, აღერსით
ექცევიან, ნაზათ უვლიან და ათას ნაირ ეშმაკობით რამდენიმე თვე-
ში სრულებით მოაშინაურებენ ხოლმე.

IV

თუმცა სპილო ბუნებით მეტათ მშვიდი, დინჯი, სულგძელი და კეთილი ცხოველია და ძლიერ ადვილათაც შეეჩვევა ხოლმე კაცს, მაგრამ ვაი იმისი ბრალი, თუ ვინმემ მასხარათ, აბუჩათ აიგდო და აწყყინა რამე, ამას კი არ აპატიებს, „ცხვარი ცხვარიო, თუ გაცხარდა ცხარიო“. სპილო გულში ჩაირჩენს ხოლმე წყენას და ანში, როცა შემთხვევა ექნება, უეჭველათ სამაგიეროს გადაუხდის.

ინდოეთში ერთი სპილო ვიღაც დერციკის დუქანს ისე არ გაუვლიდა, რომ თანჯარაში ხორთუმი არ შეეყო, — თითქოს ათვალთვალდა, აცა რას აკეთებს ჩვენი დერციკო. რამდენმე ხანს დერციკი ყურადღებას არ აქცევდა სპილოს ცუდლუტობას, მაგრამ ერთხელ როგორღაც ხუმრობის ქეიფზე არ იყო და ნემსი უჩხვლიტა სპალოს მგრძნობიარე ხორთუმში. გამწვავებულმა სპილომ იმ წამსვე მოაშორა ხორთუმი და გაუდგა თავის გზას, თითქოს არც კი რამ წყენიაო. მაგრამ მეორე დღეს, მიუახლოვდა თუ არა დერციკის დუქანს, იქვე ქუჩის გუბედან ხორთუმით შესრუტა აუარებელი ტალახიანი წყალი და ზედ თავზე გადაასხა დერციკს და მთლათ გასგარა წუმბეთი მისი დუქანი.

კაპიტან შიპპეს არ ჯეროდა სპილოთა გულის-ყური და მესხიერება, მაგრამ ამ ურწმუნოებისთვის დერციკის დღე კი დაადგა.

სპილოს ძლიერ უყვარდა პურზე წასმული კარაქი და საშინლათ სძულდა მწვანე პილპილი. ხსენებულმა კაპიტანმა პურის გულში ბლომით პილპილი ჩაყარა, გარედან სქლათ წაუსვა კარაქი და ასე შეაჭამა სპილოს, ამ ოინს შემდეგ, მთელი ექვსი კვირა ცნობის მოყვარე კაპიტანი სპილოს აღარ ეჩვენა. დადგა დრო გამოცდისა და კაპიტანი მხიარულათ მიუახლოვდა სპილოს. უზარ-მაზარმა ცხოველმა ჩეულებრივათ დაუწყო კაპიტანს ალერსი. მაშინ კი გადასწყვიტა კაპიტანმა, რომ სპილოს არაფრის დახსომება არ შეძლებია და ტყუილა გამოუგონიათ მოცლილ მწერლებსაო. მაგრამ წამსვე შეტყვალა თავის აზრი, რადგან სპილომ უშველებელი ნაკადული წუმბისა ხორთუმით ზედ თავზე გადაასხა და ფეხებამდე ჩურჩხელასავბ ამოსგარა.

შემდეგი შემთხვევა აშკარათ გვიხატავს სპილოს თავ-მოყვარეობას, ჭკუას და სამართლიანობას:

პარიჟის ბოტანიკურ ბაღში ერთი მხატვარი ცოცხალ ცხოველებიდან პირდაპირ იღებდა მათ სურათს და ფერადი წამლებით ტილოზე ხატავდა. როცა ჯერი სპილოზე მიდგა, მხატვარს უნდოდა სპილო ხორთუმ აწეული დაეხატა. ამისთვის პატარა ბიჭი დაარჩია, ვაშლი თითობით და მალ-მალე აქამე ხოლმე სპილოსაო. თუმცა ბლომათ მოეტანა ვაშლი, მაგრამ მხატვარმა დაატყო, რო კალათა უკვე დაუნახევრდა და საქმის გათავება კი ჯერ შორს იყო, ბიჭს უთხრა: ზოგჯერაც ისე ტყუილა გაუქნიე ხელი ვითომ ვაშლს აწედი პირშიო. სპილო მართლაც რამდენჯერმე მოტყუებდა და აწეული ხორთუმი ტყუილა მოუცდა, აშკარაა სპილოს წყინდა ამ გვარათ მისი აბუჩათ აგდება, მაგრამ აუშფოთველათ ითმენდა ამ შეურაცყოფას მხოლოდ იმ დრომდე, ვიდრე კალათაში ვაშლი ეგულეზოდა. როცა ბიჭმა ცალიერი კალათი წამოაპირქვევა, სპილომ სიამოვნებით ჩაახრამულა უკანასკნელი ვაშლიც და მერე ვითომ წყალი მოწყურდაო დაგუბებულ არხისკენ გასწია, მხატვარიც ის იყო ათავებდა თავის ნახატს, ამ დროს წამოვიდა სპილოს ხორთუმიდან უშველებელი ნაკადული და მხატვარი და მისი ნახატიც მთლათ წუმპეში ამოსვარა.

აქ გასაოცარი უფრო ის არი, რომ სპილომ პატარა ბიჭს ხელიც არ ახლო. საკვირვლათ მიხვდა, ნამდვილი დამნაშავე ვინც იყო, და დასაჯა ის, ვის ბრძანებასაც ბიჭი ასრულებდა.

ამ გვარი მაგალითები, სადაც სპილოს უყვევლი ჭკუა გამოიხატება, იმდენია რო მთელი წიგნები დაიწერება, მაგრამ ყოველთვის ასე მშვიდობიანათ და სახუმარო—გასართობათ კი არ ჩაივლის ხოლმე სპილოს აბუჩათ აგდება.

ამას წინეთ საფრანგეთში ერთ ჭკუის კოლოფს აზრათ მოუვიდა სპილოს ზნე-ჩვეულების გამოცდა, მიუახლოვდა სპილოს, რომელსაც სახალხოთ აჩვენებდნენ, მასხარობა დაუწყო და ვითომ აძლევდა რასმე საქმელათ, ხელით ისე ატყუებდა. სპილო ხუმრობის გუნებაზე არ იყო, ჯერ ერთი ისეთი გადაჰკრა ხორთუმი ზურგზე, რომ ორი წიბო (გვერდი) ჩამატერია; მერე ფეხით შედგა და კაცს ფეხი მოსტება. ბოლოს სპილომ დაიჩოქა და ეშვევზე უნდოდა აეგო, მაგრამ მხოლოდ თეძო დაუშავა.

აი კიდევ ერთი უბედური შემთხვევა.

სპილოს მატარებელი კაცი ზედ კისერზე აზის ხოლმე. ერთხელ ამ ვაჟბატონმა, როდესაც სპილოს ქუჩა-ქუჩა ატარებდა, თა-

ვისდა საუბედუროთ მოინდომა ხალხის გართობა-გაცინება. იყიდა იქვე ქოქოსის ვეებართელა კაკალი და ზედ სპილოს თავზე გატეხა და პირი ჩაიგემრიელა. სპილოს ხმაც არ ამოუღია. მეორე დღეს კი, როცა სპილო იმავ ქუჩაში გაატარეს, სპილო გადაწედა ხორთუმით, აიღო გუშინდელი დუქნიდანვე ერთი ქოქოსის კაკალი და ისეთი ძალით გაარტყა შუბლში იმ თავის მატარებელ კაცს, რომ კაკალიც დაიმსხვრა და კაცმაც იქვე თქვენი ჭირი წაიღო.

რო სპილოს მასხარათ აგდება მაგრე ადვილი არ არის, ამას შემდეგი მაგალითიც გვიმტკიცებს.

ინგლისის ერთ ქალაქში სხვა ცხოველთა შორის სპილოსაც აჩვენებდნენ. ვილაც ვაჭართაგანმა მასხარობა დაიწყო და თავის ჭკუამახვილობით ვითომ ხალხი უნდა გაეკვირებოდა. ამ ვაჭატონმა შაქრის პურები უთავაზა სპილოს, რომელიც შეჭამდა თუ არა მადლობის ნიშნათ სხვა-და-სხვა ფოკუსებს ადგენდა. მერე აკი გაუწყრა მასხარას ღმერთი! ამოიღო ჯიბიდან საესე ხელსახოცი, პილპალით ჭარბათ შენელებული შაქრის პურები, ორ გირვანქაზე მეტი და მიაწოდა სპილოს. ჭკვიანმა ცხოველმა სრული ნდობით მიიღო და მთლათ ჩაიღო პირში, მაგრამ ორიოდვე შაქრის პური ჩაყლაპა თუ არა, საშინელი ღრიალი შექნა პილპილის სიმწვავისაგან. სპილო მაშინათვე ვედრას მივარდა და პატრონს მიაწოდა, თითქოს ეხვეწებოდა ჩქარა წყალი მომამწოდეთ ყელი მეწვისო, წყალი მაშინათვე მიაშველეს და სპილომ ერთი ერთმანეთზე რამდენიმე ვედრა გამოკალა.

ის ჭყუის-კოლოფი არამც თუ მოშორდა, პირიქით დაცინვა დაუწყო სპილოს—როგორ მოგეწონათ შაქრის პურები, გემრიელი იყო განაო?

სპილოს პატრონმა გულმოსულმა უპასუხა:

„ბატონო ჩემო, გირჩევთ გაცალოთ, თორემ გაბრახებულნი სპილო ამ ვედრას თავში გთხლეშავთო.“

სპილო მეექვსე ვედრა წყალს სვამდა და ისეთი საშინელი სახე ჭქონდა, რო ღეთისწყალობა გაქვსთ მასხარამ იკადრა და თავს უშეველა. მაგრამ რამდენიმე ბიჯის გადადგმა ვერც კი მოასწორო, რომ სპილომ წამოაელო ვედრას ხორთუმი და ისეთი საშინელი ძალით გატყორცნა იმ მასხარა კაცისკენ, რომ ცოტა დარჩა ადგილობრივ სული არ გააყრევინა.

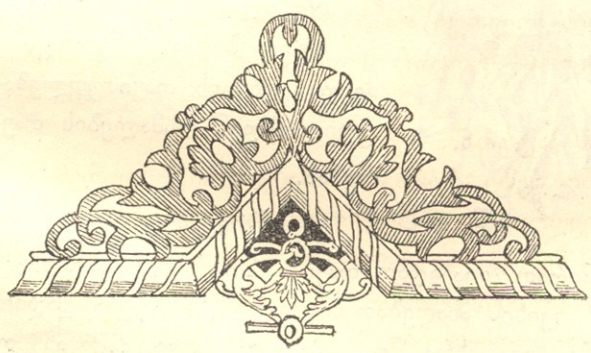
ამით საქმე მაინც არ დაბოლოვებულა. ერთ წლის შემდეგ

სპილო იმავ ქალაქში მიიყვანეს. სად იყო და სად არა აკი ის ჭკურს კოლოფიც გაჩნდა! საკვირველი ისაა, რომ ამ კაცს ჭკუა ვერ ესწავლა და ის ხიფათი აღარ ახსოვდა, სიკვდილს რომ თავი ძლივს ვადაარჩინა. კიდევ მოეტანა ჯიბით ტკბილი და მწარე შაქრის პურები. ჯერ ტკბილები შეაჭამა, სპილოც საშინელის სიფრთხილით ართმევდა. ბოლოს მწარეები შეატყუა თუ არა, გამწარებულმა სპილომ სტაცა კალთაში ხორთუმი და ეს თავის მტანჯველი კაცი უცბათ ჰაერში აიტანა. სერთუკს კალთები მიაწყდა და იმ სიმაღლიდან კაცი თავდაყირა ძირს წამოვიდა. მიწაზე გაშლართული კაცი, შიშისაგან გულ-გაქეთილი, ძლივს მოასულიერეს. გონს რო მოვიდა, გზას გაუდგა, ხალხში კი საშინელი სიცილი ატყდა, რადგან მისი „მოდნი“ სერთუკი ჟილეტკათ გადაქცეულიყო.

სპილომ რაღა ქნა? იმას ხორთუმში შეჩა ორივე კალთა, რომლის ჯიბიდანაც თითო თითოთ ამოალაგა ტკბილი შაქრის პურები და არხეინათ შეექცეოდა. გაათავა თუ არა, ვიდრე ის კაცი გონს მოვიდოდა, სპილომ მწარე პურებიანი ჯიბე სულ ნაკუწ-ნაკუწათ დაგლიჯა, მერე მთლათ დაბლუჯა ხორთუმით და იმ უტეინოს შიგ თავში მიახალა.

ლიკო

(დასასრული იქნება)

გულადი ელენე

(ფრანგულიდან გადმოღებული)

ერძნები ომობდენ; უნდო-
დათ ოსმალები განედევნათ,
რომლებსაც ამათი ქვეყანა ხელ-
ში ეკირათ. დიდი მოძრაობა და
ბრძოლა იყო სამშობლოს გასათავი-
სუფლებლათ. ბერძნებს მოაგონდათ
ძველი დროის თავისუფლება და მედგრათ
ცდილობდენ ოსმალების თავიდან მოშო-
რებას.

ყმაწვილებიც კი დელავდენ, ძველი
დროის გმირათ მიაჩნდათ თავი. მოგროვდებოდენ ჯგუფ ჯგუფათ
და ვითომ ციხის ასაღებათ მოდიანო ქუჩა-ქუჩა დადიოდენ.

ელენე, რეა-ცხრა წლის პატარა ქალი ძალიან თავდადებული
იყო თავის ქვეყნისთვის; მართალია ძველი ამბები აგრე რიგათ არ
იცოდა, მაგრამ იმას კი ხედავდა, რომ ბერძნები ებრძვიან ოსმა-
ლებს და უნდათ იმათი მოშორება და თითონაც უნდოდა თავისი
ქვეყნის გათავისუფლება.

კულადი ელენე

ელენეს კარგათაც არ ესმოდა თავისუფლება რა არი, მაგრამ ამ სიტყვის გაგონებაზე აღელვდებოდა. ხოლმე. თავისი სამშობლო ძალიან უყვარდა, მაგრამ რატომ უყვარდა — იმას კი ვერ გეტყვოდათ.

იმ მაღლობიდან, სადაც ელენე იდგა, ჩანდა ცეცხლი როგორ ეკიდებოდა მინდვრებს, ყანებს და სოფლელების სახლ-კარს. ამ სანახაობამ უფრო აღელვა ელენე ოსმალების წინააღმდეგ. ამან მოჰკრიფა თავისი ტოლ-ამხანაგები ქალები და ვაჟები და ისე მსურველეთ და ცხარეთ უქადაგებდა მტრის წინააღმდეგ, რომ მათ შორის დიდი თანაგრძნობა მოიპოვა. ესენი ელენეს როგორც თამაშობაში მოთავეთ აყენებდნენ ახლაც მოინოომეს იმისი უფროსობა. ელენე ავიდა ერთ ქვაზე და იქიდან შესაფერი სიტყვა უთხრა;

— მეგობრებო! მოვიყაროთ ფრინველებივით თავი, შევერთდეთ რომ მტერს ჩვენი შეეშინდეს. განა ჩვენისთანა ყმაწვილები შეუშინდებიან რამეს? მოვიგონოთ ჩვენი მამა-პაბები, ამბობენ გმირები ყოფილან და ჩვენც იმათებურათ მოვიქცეთ. — აღტაცებით ამბობდა ელენე და თან ჰაერში ატრიალებდა ძველ გაქანგებულ ხმალს.

ელენე თავის უცნაურ ჯარს მხიარულათ ჩაუდგა მოთავეთ. ზოგს ფიწალი ეჭირა, ზოგს ცეხვი და ასე ყველანი სხვა-და-სხვა იარაღით შეიარაღებულნი იყვნენ.

ორი საათის განმავლობაში, ცხარე მზეზე ყმაწვილები აღტაცებულნი მიდიოდნენ. ბოლოს დაღალევამ და შიმშილმა გაუქირათ საქმე. ბერს პირში ლუკმა არ ჩაედო ისე საჩქაროთ წამოსულიყვენ, რომ არ დაჰგვიანებოდათ და ახლა ნანობდნენ თავიანთ საქციელს; ზოგი ურჩობასაც აპირებდა.

მაგრამ ელენეს აღტაცება არ აკლდებოდა. მზათ იყო მთელი დედამიწა მოველო, ოღონდ მტერს შეხვედროდა და ამხანაგებს ამხნეებდა:

— მეგობრებო, ნუ გგონიათ რომ ჩვენმა ჯაფამ და ცდამ უბრალოთ ჩაიაროს. ბოლო კარგი ექნება, მხოლოთ მოთმინება იქონიეთ, ოსმალები შორს არ უნდა იყვნენ!

ელენე ამ სიტყვებს უცაბედათ ამბობდა, მაგრამ თითქოს ღმერთმა შეიბრალა და გაუგონა თხოვნა. მოისმა ცხენების თქარა-თქური და გზის შესახვევში გამოჩნდნენ ცხენოსნები, რომელნიც ტანისამოსით და იარაღით ეტყობოდათ ოსმალები უნდა ყოფილიყვენ.

ელენემ საომრათ დააყენა თავისი ჯარი; თითონ უშიშრათ წინ წადგა.

იაკობ ფაშამ რომ დაინახა ეს უცნაური ჯარი თავისი ცხენი შეაყენა და თან სიცილოს ძლივს იმაგრებდა. მისი ცხენოსნებიც შედგენ.

— არ გაგატარებთ! შეჰყვირა ელენემ და ცდილობდა ბოხი ხმით ელაპარაკა.

— როგორ თუ არ გამატარებთ! დაიძახა ოსმალების უფროსმა.

— აკი ვთქვი, რომ არ გაგატარებთ?

— ხომ არა გნებაეს შენ და შენ უცნაურ ჯარს, რომ გზა შემიკრათ.

— დიახ, გვინდა გზა შეგეკრათ. ჩვენ ყველას გვინდა გზა შეგეკრათ, განა? თქვა ელენემ და მოუბრუნდა თავის ჯარს.

— შეგეკრამთ, შეგეკრამთ გზას! წამოიძახეს ერთი ხმით ყმაწვილებმა გატაცებულებმა ელენეს გმირობით.

— მართლა? ჰკითხა იაკობ ფაშამ, ეს ამბავი ძალიან არ თობდა იმას. — თქვენ გგონიათ, რომ ეს თეთრი წვერი მოითმენს და თქვენისთანა ლაწირაკებს დაგიტოვებთ?

— როგორ თუ ლაწირაკებს, დაიყვირა გაშმაგებულმა ელენემ. ხედავთ მეგობრებო, ლაწირაკებს გვეძახის. ნუ შევარჩინთ, სამაგიერო გადუხადოთ!

და ელენემ მაშინვე საომრათ იძრო თავისი გაჭანგებული ხმალი.

— კიდევაც გიმეორებთ, რომ ჩემ ნება დაურთველათ არ გაგატარებთ!

ელენე გრძნობდა, რომ თავისას გაიტანდა, თუმცა ღონით არ შეედრებოდა იმათ.

იაკობ ფაშა ერთ წამს ჩაჩუმდა, ფიქრებმა გაიტაცეს, ერთი თვალთ გადახედა ამ ყმაწვილების ჯარს, რომლის უფროსი ქალი იყო, ათი წლისა არც კი იქნებოდა და ასე გაბედვით და ცხარეთ ელაპარაკებოდა. ფაშას თითქოს წინ ედგა ბერძნის ძველი გმირები. ნუ თუ ესენიც ძველებურათ გაიმარჯვებენ და გაჰყრიან ოსმალებს და თათრებს საბერძნეთიდან? პატივის ღირსნი იყვენ ეს ყმაწვილები, რადგან უყვარდათ ასე თავიანთი სამშობლო. თითონ სასტიკი ფაშაც ხომ მამა იყო და გრძნობდა მამობრივ სიყვარულს, მის სასახლეშიაც ხომ იზრდებოდნენ ყმაწვილები, რომელნიც სასტიკადულო იყო, ამისთანები გამოსულიყვენ და მოლბა მეომრის გული.

გულბდი ელენე

— რა ნაირათ უნდა მოვიქცე, რომ გაკვაროთ? თქვა ბო-
ლოს დიდი ხნის სიჩუმის შემდეგ იაკობ ფაშამ.

— მომე შენი იარაღი, უთხრა ყმაწვილმა ისე, როგორც ძველ
დროს ფერმაპილის გმირს ლეონიდს უთხრეს.

— მოდი და წაიღე! უპასუხა იაკობ ფაშამ უნებლიეთ სწორეთ
იმ სიტყვებით, რა სიტყვებითაც ლეონიდმა უპასუხა მტრებს.

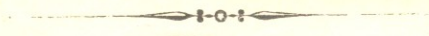
ელენემ მეორეთ აღარ გაამეორებინა და თავ-მოწონებით მიუ-
ახლოვდა იაკობ ფაშას, იმანაც ამოიღო თავისი ძვირფასი ხმალი
ქარქაშიდან და პატივის ცემით გადაცა ყმაწვილს.

— შენი გაბედულება ღირსია ჯილდოსი. მიჩუქებია შენთვის ეს
ვაჟკაცის საკადრისი საჩუქარი. ეს ხმალი ყმაწვილების სათამაშო არ
არის. თუ ვაჟკაცები შენისთანა გულადები იქნებიან, არც კი დაგჭი-
რდება მისი ხელში აღება სამშობლოს გასათავისუფლებლათ.

და აღერსით გადახედა ყმაწვილს, მერე მიუბრუნდა თავის მე-
ომრებს და უთხრა:

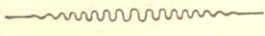
— ახლა შეგვიძლიან ვავიაროთ.

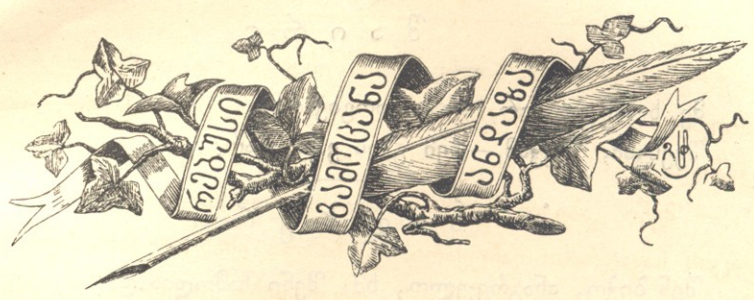
ან. წ—ს.

ჯეჯილის მკითხველების საყურადღებოთ

ვინც ჩვენი პატარა მკითხველთაგანი (15 წლამდე)
კამოგვიგზავნის პირველ გიორგობისთვემდინ საუკეთესოდ
დაწერილს თამარ-დედოფლის ცხოვრების შემოკლებულ აღ-
წერას, ან მისი ცხოვრებიდან სალხში გაგონილ რომე-
ლიძე ამბავს, რომელაც ჯერ არსად არ უოფილა დაბეჭ-
დილი და გამოდგება ჯეჯილში დასაბეჭდათ მიიღებს სა-
ჩუქრათ ფერადი წამლებით ნახატს თამარ-დედოფლის სუ-
რათს.

ან და ზ ე ბ ი

(ქართლში გაგონილია)

პაპის ნაჭამმა ტყემალმა, შვილიშვილს მოჭრა კბილიო.
არ მინდა შენი ეშვიო, ნურც არას შემომკვნესიო.
შინ რომ არაეინა გყაედეს დედა-ბოძს დაეკითხეო.
ცხარე ძმარი სამშრეს გახეთქსო.

კ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

(ჩაწერილი ღ. ჩ—საგან)

ორი ვაშკაცი იბრძვიან წითელი ბინიშოსანი,
არა აქეთ თოფი, არც შუბი, არც ხმალი ქარქაშოსანი;
წელიწადში ერთხელ მოეა დრო მათის თამაშოსანი
ერთი-მეორეს, რომ დასძლევს, იქვე ჰყავს გამცარცვოსანი.
(ჩაწერილი ალექსანდრე საათაშვილისაგან)

ოდენო, ოდნის ოდენო, თავი გაქვს გოდრის ოდენა;
ფეხები ჩიფა ძალღს ვიგავს, ენა გაქვს მერცხლის ოდენა.

შეხე კურდღლის ბაჭიასა,
მალლა ავა, ძირს ჩამოვა,
კვალი არსად აჩნიასა.

შეტყვერელი ტომარა დაუფქველი ფქვილით არის გატენილი.

შ ა ი რ ი

მე ხონელი ვარ, არას ვარგივარ;
 შეესვამ, შეეჭამ, — ჩემ გზას ვადგივარ.

ხ ა ლ ხ უ რ ი

შენ ბიჭო, ანაგრეულო, ხმა შენი ჩამოდიოდა
 შენი ნამგლისა ქრიალი წყალ გაღმა გამოდიოდა.

სამშობლოს მარგე ის არის, ვინც დედაენა იცისო;
 ვინც არა, კაცი არ არის, არც რა მწამს მისი ფიცისო.

ვაჟკაცისა ნაქებია გულმდაბლობა სიმარდეთ
 ყველას კარგსა მიბაძავდეს და თან ახლდეს სიმართლეთ.

✓ ისტორიული აკროსტიხი

(წარმოდგენილი მ. ლელაშვილისაგან)

თამარის შემდეგ წყეულ ბოროტი
 ეწვია ჩვენსა საქართველოსა,
 მუღამ ლებავდა დაულალავათ
 უბედურ ქართველთ სისხლით მდებლოსა;
 რა საცოდავათ, რა გულსაკლავათ
 ლამაზ ქვეყანას ანადგურებდა...
 ესალმებოდნ იმ დროს დედა შეილს.
 ნებით მამა შეილს ვერ უყურებდა.
 განა ფიქრობდა, რომ ჯოჯოხეთში
 ის დაწყველილი ისადგურებდა?

შ ა რ ა დ ა

(წარმოდგენილი შ. მღვიმელისაგან)

პირველს ხმარობენ ქალები
 როცა რამ გაუკვირდებათ,
 ან თუ ჩავარდნ საფრთხეში
 და საქმე გაუჭირდებათ.

მეორე შემოდგომობით
ყურძნის დაკრეფის ჟამია;
ბევრს თქვენგანს ვიცი იგი დრო.
მრავალჯერ მოუქამია.

სრული კი ჩემო პატარა
მკითხველო, მთელი ერია,
ვინც ათას წლობით იომა
და მტერი მოიგერია.

მხოლოდ კი, ახლა სალაშქროთ
მას აღარ დაუმღერია,
თოფი ჩაუსვამს ხალთაში,
ხმალიც არ გაუფერია.

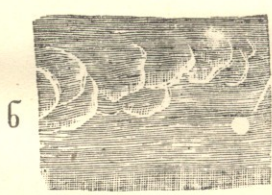
რ ე ბ უ ს ი
(წამოდგენილი მ. თაიქსაგან)

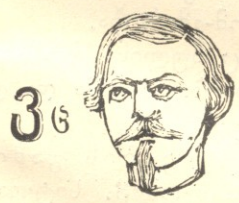
რა ეკილება
ძველ პურს? ედნი.

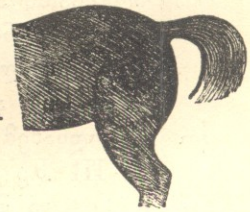
(ბოროტი
ანუ?)

ქა (ქარის
და) ე (სმ)

ეს $\frac{1}{12}$ წელ, ის (თხოვნა
ანუ?)

და მის $\frac{1}{12}$ წელ. ის $\frac{1}{60}$ საათი ე

№ III გამოცანების ახსნა:

1) ბზობა, 2) ფუტკარი, 3) ფული, 4) კვერცხი, 5) ცეცხლი და ქვაბი.

ზმნა — გამოცანა: თამარ მეფე.

ეპიტეზისი: შარშანდელი მამაჩემი წრეულ ჩემი შვილი იყო, წრევანდელი ჩემი შვილი დედაჩემის ქმარი იყო.

ზმნა: მამია გურული. ილია. რაფიელ ერისთავი.

აკროსტიხი: ბარბარე ჯორჯაძისა.

სიტყვის გამოცანა:

შ			ლ			თ			
ა									
რ		უ		ს					
თ	ა	ვ	ე	ლ					
ი		ვ		ე					
ფ									
ხ		ვ		ი		ს		ტ	
ჟ	ა	ლ	ს	ა	ნ	ი			

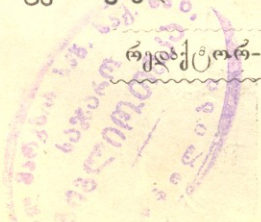
- 1 ტარიელი.
- 2 ელისო.
- 3 ფოთი.
- 4 თვალი.
- 5 ხევსური.
- 6 ყანა.
- 7 თოვლი.
- 8 სვანეთი.
- 9 სეტყვა.
- 10 შოთი.
- 11 სურა.

შარადა — თბილისი რე ბუსი სამშობლოო, ვინ გაბედა, ვინ გისურვა აღმოფხვრობა, მოგესპოს პატივის მგომბი და მოძულეთ ავი თხრობა.

ძნელი სუნთქვა დაიაშლე, მოიმატე ლომ-გმირობა. შენი შვილნი გვასახელე, ორგულს მიეც სულის ქრობა.

რე ბუსი ახსნეს: ელისო და ნინო ბარბაქაძეებმა და დათიკო შავარდნაძემ. შარადა. ახსნა დათიკო შავარდნაძემ.

№ III შეცდომის გასწორება სიტყვების გამოცანაში: სიტყვა მეშვიდე (7) 23 მაგიერ უნდა იყოს ვ. სიტყვა მერვე (8) უკანასკნელ 14 მაგიერ უნდა იყოს 13.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუხანიშვილი-წერეთლის